

Пошкоджений під варварським обстрілом рашистів пам'ятник Тарасу Шевченку в зруйнованій Мар'їнці на Донеччині. Фото Сергія Нужненка з Радіо Свобода. 2022 рік

ЮРІЙ СИРОТЮК

4–5

ЛАРИСА БРЮХОВЕЦЬКА

14

Життя, зіткане червоними і чорними нитками...

Георгій ФІЛІПЧУК, академік НАПН України

75!!! Третього березня в Національній філармонії України відбувся концерт-присвята Володимиру Івасюку "Місія" за участю Кирила Стеценка (скрипка) та Наталі Строчан (фортеп'яно). У сув'язі з видатними національними композиторами (М. Березовський, М. Лисенко, М. Вербицький, К. Стеценко, М. Леонтович, Л. Ревуцький, В. Кирейко та інші) виконалися твори незабутнього Івасюка.

У ці дні Україна, український світ попри страшну війну зі здичавілою ордою гідно вшановує великого Майстра, народженого в ранньовесняну пору буковинського розмаю. Вибухнувши протуберанцем полум'яної душі, він залишив для сухих і "ненароджених" невгасимий вогонь любові до життя, рідного краю, України. Хоча держава-Україна по-справжньому, офіційно віддала йому шану аж на 60-річчя від дня народження. Тоді Указом Президента України Віктора Ющенка (№ 100/2009) "За самовіддане служіння Україні на ниві національної музичної культури, створення вершинних зразків української пісенної творчості" Івасюку Володимиру Михайловичу було присвоєно звання Героя України (посмертно). Поетові, Композиторові, Співакові! У своєму виступі Президент правдиво зазначив, що Володимир Івасюк "через пісню проявив для багатьох мільйонів забуту, втрачену національну свідомість". І

яке б то було справедливе диво, коли в Україні (вже новим Указом-Законом) таки був би створений, нарешті, Музей Української Пісні. Бо Народ, що сотворив понад 800 тисяч пісень(!) – безцінний скарб національної і світової спадщини, вартує цього Визнання. Саме для цього прекрасного вінка української пісенної слави Митець зрощував свою "Червону Руту".

Мабуть, ніхто інший ні тоді, ні зараз не відчували(-ють) його тонше й глибинніше, аніж родина. Батько Володи – Михайло Івасюк у документальній повісті "Монолог перед обличчям сина" зболено напише: "...Син прожив лише тридцять років. Ті роки були напрочуд змістовні, осяяні мрією про добро і красу на землі. Нікому не задрив і невтомно працював для своєї доби і свого українського народу, що дав йому сили бути виразником почуттів і дум свого покоління".

Тому не лише в трикутнику "Чернівці – Львів – Київ", але й далеко поза його межами – від Сіетла до Сіднея, у кожного свідомого українця нуртують власні думки, судження, співпереживання щодо цього славного пісенно-поетичного велета, його верховинної, надзвичайно почуттєвої творчості, який своєю природною геніальністю возвеличив буття і дух Народу, вивільняючи його зі стану упокореності й несвободи. Саме на зламі 60-70-х років молодий Івасюк успадковував дух незборимих і правдолюбивих "шістдесятників", високою музою закладав підмурівок для зросту шляхетності Людини, Українця, прагнучи до вишого, благороднішого, через захопленість у рідне слово, національну культуру, народний фольклор і сиву давнину історичної минувшини, в омріяну віками державність.

Очевидно, що людина, народившись

на "чистій дощці", стає такою, якою вона є, не тільки завдяки Божому дару, але й тому середовищу, в якому відбувається її становлення. Бо не тільки давній і затишний Кіцмань (мала батьківщина великого творця), що притулився між лісом та річкою Совицею (притокою Прута) на битому шляху Чернівці-Заліщики-Тернопіль, виховував майбутнього талановитого композитора, але й передусім дух творчої традиції його визначних земляків – Сидора і Григорія Воробкевичів, як і знаменитого художника Миколи Івасюка – далекого родича із сусідньої Заставни, автора картин: "В'їзд Богдана Хмельницького в Київ", "Богун під Берестечком", "Битва під Хотиним"...

Гадаю, що висока громадянськість поезії Будителя Буковини С. Воробкевича, зіткана віршем "Мова рідна, слово рідне!", в якому був закладений своєрідний народний заклик-заповіт – "І навчайтесь розмовляти / Своїм рідним словом", супроводжувала Володимира впродовж життя до його мистецького храму. Однак то були ідеали, життєві дороговки викарбувані національною пам'яттю, адже їхні стежки в часі не перетиналися. Зате значимий вплив на долю творця і співця "Червоної Руті", що стала загальнонародною, мали його батьки та вчителі. Бо те, що привніс в життєтворчість Івасюка-молодшого Івасюк-старший, як і те, чого навчив його обдарований педагог кіцманської музичної школи Ю. Візюк, чи творча співпраця і шира дружба з Л. Дутківським, Н. Яремчуком, В. Зінкевичем, П. Дворським, чи добротворчі (майже родинні) взаємини з поетом Р. Братунем, зіграли неоціненну роль у зрощенні самобутнього натхнення.

Продовження на стор. 2

Відзначаємо 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка

23 лютого Кабінет Міністрів України затвердив план заходів з підготовки та відзначення на державному рівні 210-річчя від дня народження видатного українського поета, художника Тараса Григоровича Шевченка.

"Саме зараз, під час війни за наші цінності та ідентичність, важливо належно вшанувати пам'ять про Тараса Шевченка – національного символу України. Адже саме за нашу культуру й історію, а також за вільне майбутнє так самовіддано борються всі українці. Поет завжди надихав нас на перемогу. Його слова "Борітеся – поборете!" викарбувані в серці кожного патріота", – зазначив т. в. о. міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандеєв.

Програма передбачає низку культурних, мистецьких та інформаційних заходів як в Україні, так і за її межами. Серед них: урочисте нагородження лавреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка, фестиваль "Мистецька академія "Шевченко – шлях до перемоги", безліч читань, вечорів пам'яті, майстер-класів, круглих столів та інших тематичних заходів.

Запланована і публікація книжкових видань: "Кобзар", "Шевченкіана Юрія Меженка", "Шевченківська енциклопедія: місця перебування та інші топоніми".

Крім того, Уряд підтримуватиме проведення кінофестивалів, кінопрем'єр щодо промоції 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка, зокрема, показ фільмів "Тарас. Повернення" і "Кобзар. Історія однієї книги" під час всевітнього кіномарафону "CinemAid Ukraine Charity Film Marathon".

Життя, зіткане червоними і чорними нитками...

Закінчення. Поч. на стор. 1

Не перелічити друзів, побратимів, прихильників його незбагненої мистецької краси й почуттєвої снаги. Це про нього визначна співачка епохи Софія Ротару, зроджена на ґрунті “Івасюкового ренесансу”, напише широким у передмові до збірки його пісень захопливі слова: “...*Був улюбленим свого покоління. У творах композитора лунала музика, народжена красою людей, чарівністю дібров та синіх гір, які надихали його вразливе серце. Творче спілкування з Володимиром Івасюком було святом. І я знала того свято*”.

Не перебільшую, але в ті часи (як і нині) свято душі відчував кожен – від малого до великого, коли вони чули, слухали його музику, співали його пісні, стаючи близькими з ним у любові до України, людей, рідної й дивовижно прекрасної природи. “Олюднювалися” люди, а світ ніби надихався мріями і чарами красот земного життя. Справді, вплив його Пісні був неперевершеним.

Назарій Яремчук, згадуючи Володю, порівнював його з коштовним каменем, безцінним скарбом чаруючої людської обдарованості і таланту, чия життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до Народу свого.

Оберіг нашої Народності, Ідентичності, Соборності, Свободолюбності, який міцнів віру, спонукав і закликав людей, особливо молодь, говорити зі своїм народом “рідною мовою”, усвідомлюючи, що чужа мова в культурі і освіті, поезії і музиці, літературі і політиці є “мертвою мовою”, роблячи мертвим народ, коли той перестає дихати материнською мовою. Так дещо метафорично, суб’єктивно й особистісно хотілось би передати ту неперехідну суспільну значущість Івасюкової Пісні для Нації, Держави, Національної Культури. Її сила – в невмирущості *народо-культурності*. Так стається, що навіть ту чи іншу цивілізацію природні й рукотворні стихії й трагедії здатні вбивати, а культура – безсмертна. Тому й “Червона Рута”, як збірний образ національної пісенної культури, є таким же незгасаючим символом українськості й життєдайності.

Адже якась незвідана сила її національної енергії зумовила пробудження українства наприкінці 80-х, що зібралось звідусіль до Чернівців, коли ще панував московсько-радянський тоталітарний режим.

Це була нетрадиційна “весна” незабутнього осіннього “*тижня свободи*” (17-24 вересня) 1989 року, коли в Чернівцях (на стадіоні “Буковина”) відбувся перший фестиваль української “Червоної Руті”.

Море розгорнутих синьо-жовтих прапорів, звучав величаво й могутньо Славень України “*Ще не вмерла...*”, що тоді було більш вагомим для Українця, аніж “*Ода до Радості*” для сучасного європейця. Такої кількості національних стягів у той час України ще не бачила. Здавалось, що на кожному незримо були виписані нотні тризуби пісень Володимира Івасюка, від яких і раділось, і надихалось, і мріялось. Той емоційний стан по-справжньому народжував високі почуття єдності, духовної і фізичної сили, непогамовну віру в прийдешню Незалежність.

Через пів року національний Прапор замайорів у Стрию, а трохи пізніше – над офіційними установами Львова, Дрогобича, Тернополя, Житомира та Києва, що став дев’ятим містом України, де 1990 року був піднятий блакитно-жовтий прапор. Це був час національного відродження, коли передусім поверталися в рідне лоно України святошні символи Державності й Ідентичності. Адже варто визнати, що знадобилось аж 70 років, щоби вони торжествували на рідній землі, оскільки синьо-жовті знамена не виднілися в столиці України з 12 червня 1920 року, коли війська Симона Петлюри залишили Київ.

Тому в охопленому загальнонаціональному почуванні відновлення державності містилась і муза В. Івасюка, а його “Червона Рута” ставала невіддільним складником у вінку найзначиміших символів Нації.

Та й сам перший фестиваль “Червона Рута” періоду радянської доби став не просто культурною подією, святом української пісні, а слугував поступом українців у здобутті Незалежності. Тоді в Чернівцях цю народну українську хвилю, що об’єднала воедино шану визначному Митцю з любов’ю до України, ніхто і ніщо не змогли зупинити. Відчувалося, що триголова гідра “*москва-партія-кдб*” була вже не такою всесильною, коли вони, як писав батько М. Івасюк (“*Елегії для сина*”) у трагічному 1979-му, могли спалити “*могилу музиканта достоту так, як спалили в столиці бібліотеку*”, коли “*безмежно любили гримаси болю на чужих обличчях*”.

Тож Пісня, написана 21-річним юнаком, постала як своєрідний гімн безмежної любові до рідного. Бо кожен раз, коли лунали написані “серцем” слова: “*Ти у мене єдина, / Тільки ти, повір. / Бо твоя врода – / То є чистая вода, / То є бистрая вода / З синіх гір*”, навіть зневіреним, збайдужілим і зболений робився чистішим, сильнішим, внутрішньо охайнішим. Душа прагнула висоти. І кожний, кого зачеплювала ця мелодійна струна, на якусь мить (а може й назавжди) ставав закоханим... Мати, кохана,

рідний край, Україна. Розмаїття чуттєвостей, що, здається, мали спільний знаменник, зітканий із гідності, любові і краси.

Так сталося, що музи Івасюка ще й розбивали вщент колоніальну “завісу” москвитів, стаючи найдостойнішим дипломатом українськості, бо вже в осучаснених формах презентували українську культуру в світі, продовжуючи лет славетних. Сьогодні, коли відкриваєш окремі навчальні посібники з “Історії української музики ХХ століття” для студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів, то бачиш, як справедливо в них викарбувана мистецько-педагогічна життєтворчість *К. Стеценка, Я. Степового, В. Косенка, С. Людкевича, М. Веривиківського, Б. Лятошинського, А. Штогаренка, Є. Станковича, Лесі Дичко, М. Скорика, В. Сильвестрова* та багатьох інших. Проте когось бракує... **ІВАСЮКА!**

Звісно, у цих посібниках представлені ті галузі музичної творчості, які Володимир не вдалося вивершити. Недожив, недотворив, недокохав... Його написані в задумах симфонії, опери й ораторії пішли з ним у небуття, хоча він і сотворив цілу гаму інструментальної музики, переплетеної фольклором, народністю, “невидимою” силою природи Буковинського краю, що потребує нашого вдумливого етичного й професійного вивчення. Адже загальнонаціональна значущість його творів виходить далеко за межі професійно-мистецького середовища, оскільки він поєднав надзвичайно сильні людські якості Творця, Співця і Борця, закоханого в Україну.

Нації, народи завжди пишуться і вод-

ночас возвеличуються такими гідними й незборимими постатями, оскільки вони відображають у своїй неперервній любові спрагу до Волі, до самоствердження свого національного “Я”. Нині Він уподібнений до таких синів своєї *вітчизни*, як **Ф. Шопен** чи **М. Емінеску**, оскільки і його найгрізнішою зброєю була Музика, Поезія, Українська пісня, яка передусім для зайдів-москвитів нагадувала радше за все гармату, лафети якої прикриті трояндами.

1911 року, коли українці відзначали дві дати: століття від дня народження **М. Шашкевича** і 50-ліття від смерті **Т. Шевченка**, **С. Людкевич** прагнув за будь-яку ціну виконати саме в Києві кантату-симфонію “*Кавказ*” Шевченка, коли вже заборонним на підросійській Україні став “*Кобзар*”, як і саме дійство з відзначення Шевченкового свята. Чорносотенні москвофіли вбачали в цій “українській небезпеці” духовної єдності найбільшу загрозу імперії. Така політика знекорінення і духовного знекровлення українства домінувала майже впродовж усього ХХ століття – найбільш трагічного й геноцидного для України.

Івасюк, спалахнувши яскравим злетом таланту й українолюбства, не упокорившись, розділив долю багатьох видатних синів і дочок, відданих Україні. Його земна хода увінчана народною Шаною, наддивовижу блискуче романтичною, поетичною й глибинною патріотичною Творчістю, а найважливіше – Любов’ю! До свого Роду і Народу, до рідного краю, до коханих і закоханих, далеких і близьких, до України!

Зберігаю, як скарб пам’яті, дарунок із побажаннями, написаними 1 лютого 1995 р. Михайлом Івасюком за кілька днів до відходу в засвіти (на титульній сторінці першого видання 1991 р.), збірки поезій “*Елегії для сина*”. Вона відкривається шемливим і надихаючим Словом Батька до Сина:

*Бери очі й мої,
Щоб видніше було,
Бери слово й моє,
Щоб ясніше було.
Бери кроки й мої,
Коли йдеш уперед,
Бери мрію й мою,
Коли мрієш про злет.*

Своєрідне Євангеліє виховання Нації й незборимості Українського Роду. Приклад для сухих і майбутніх поколінь українства.

Так зійшлися небесні зірки, що **4 березня** народжений ще один Співець національної Свободи – **Михайло Вербицький**. Слава велетам! Нехай ваші незбагненні Злети вічно слугують Україні!

Шана і Слава Володимирі Івасюку!

Георгій ФІЛІПЧУК

Огляд преси

Усупереч усім негараздам друківані видання в Україні виходять, і в них можна прочитати багато цікавого. Про деякі з цих повідомлень – у нашому огляді.

“Голос України” (№36, 21.02) під заголовком “Оборонні заходи та утвердження рідної мови” повідомляє про важливі рішення депутатів Івано-Франківської облради. Серед ухвалених рішень – обласна комплексна програма “Утвердження функціонування української мови як державної в усіх сферах життя області”. Як пише газета, депутати схвалили звернення до керівництва держави щодо контролю за забезпеченням прав і свобод людини і громадянина Романа Червінського.

“Голос України” (№22, 01.02) розповідає, що книгарню “Герої” відкрили у Вінниці батьки на спомин про полеглого на війні сина – Миколу Рачка. Випускник Києво-Могилянської академії Микола Рачок прагнув створити книгарню, і після його загибелі мрію сина втілили батьки.

Під заголовком “Вшанували поета, який затаврував “ухлянтів” вік тому” “Голос України” (№29, 10.02) пише про те, як на Полтавщині відзначили 160-ліття з дня народження свого земляка – поета і драматурга Володимира Самійленка. У вірші “На печі” він ще в 1898 році написав: Наші предки колись задля краю свого // Труд важкий підні-

мали на плечі; // Я ж умію тепер боронити його // І служити, не злязючи з печі.

“Хіба не про сьогоднішніх чоловіків-ухлянтів, які воліють, аби до війська на фронт боронити рідний край ішов хтось інший – тільки не вони, написав поет 126 років тому?” – зазначає газета.

Міська газета “Хрещатик” (№4, 20.02) пише, що київський міський голова та голова Асоціації міст України Віталій Кличко на зустрічі із сенаторами та конгресменами США наголосив на важливості допомоги Україні. Спілкування відбулося під час Мюнхенської конференції.

“Хрещатик” також повідомляє, що до Дня Героїв Небесної Сотні близько 400 мешканцям Києва нададуть матеріальну допомогу. За словами заступниці голови КМДА Марини Хонди, виплати становлять від 1400 до 2000 гривень.

“Сільські вісті” (№9, 27.02) друкують допис Валерія Пекаря “Не час для політики”, в якому він, зокрема, пише: “Комунікація між владою і суспільством остаточно припинилася. Сигнали знизу вгору блокуються повністю. Життєво важливі рішення принципово не обговорюються. Чимало гострих новин дізнаємося з іноземних медіа. Єдиний марафон, анонімні телеграм-канали та блогери не здатні ні донести позиції, ні зберегти довіри”.

“Державна служба фактично на межі зникнення через брак кадрів, низькі зарплати, страх переслідувань. Недоброчесні

крадуть, як в останній день, добросесні ховаються, наче равлики. Довіра до державних інституцій вкрай низька”, – зазначає Валерій Пекар.

“Сільські вісті” (№9, 27.02) повідомляють, що за уточненими даними, протягом першого року війни (2022) кількість мільйонерів в Україні зросла на рекордні 16 відсотків – до 12,37 тисяч осіб. Тобто нових мільйонерів в країні з’явилося 2863 нових мільйонерів. За словами економіста Олексія Куца, таке зростання підтверджує слова класика про те, що чим більше сліз і розпачу на одному соціальному полюсі, тим більше надлишку і корупційної розкоші на іншому.

Львівська газета “Експрес” (№8, 22.02) у статті “Блокада кордону – це ніж у спину воюючій Україні” пише, що ситуація на кордоні з Польщею щодня загострюється, і страйкарі блокують уже навіть військові вантажі. “Те, що роблять наші сусіди на кордоні, інакше як зрадою, не назвеш”, – відзначає газета.

“Експрес” (№4, 25.01) у статті “Чотири мільйони премії. А не за жирно, нешановні чиновники?” розмірковує про неадекватні премії на держпідприємствах під час війни і називає це “великим демомотиватором для суспільства”. Видання звертає увагу, що у 2022–2023 роках кількість придбаних українцями брендових автомобілів зросла порівняно з довоєнними роками.

Журнал “Країна” (№4, 22.02) друкують

блог публіциста Сергія Чиркова “Зеленський визнав: він має піти”, в якому коментує резонансні рішення глави держави. Зокрема рішення про відставку головнокомандувача ЗСУ, який з першого дня тягнув на собі війну, на думку публіциста було прийнято “під ковдрою”. “Під офісною ковдрою народжується більшість із того, що робить Зеленський. Переможні 73 відсотки він сприймає не як аванс, а як індульгенцію. Мандат на безконтрольність. Подвійна біда в тому, що індульгенція і мандат потрапили до рук особи з дитячими безпосередністю і розумом, досвідом спілкування і рівнем соціальної відповідальності. Кожна дитина впевнена: світ має обернутися виключно навколо неї”, – пише Сергій Чирков.

На думку автора, заявивши, що Україні потрібні серйозні зміни, які стосуються не лише військової верхівки, а й “напряму керівництва країною”, “президенту лишається зробити наступний із публічно оголошених кроків – перезавантажити владу”. “Заявивши про таку необхідність, він фактично визнав: справи в державі кепські, – пише автор і зазначає, що, добувши визначений Конституцією термін, Зеленський має піти. Без цього об’являти президентом серйозні зміни в “напрямі керівництва країною” неможливі. “Все, що міг, Володимир Зеленський уже зробив”.

Підготував Ігор ЗОЦ

Анна БЕСЛА,
студентка КНУКІМ

Рідний дім, якого вже немає Зі щоденника юної донеччанки

Чітко пам'ятаю, наскільки різними були наші з сестрою реакції в цю секунду.

Для неї прозвучав вирок. Для мене... – нічого.

– Що?! – в одну секунду з вуст сестри вже чулись ридання.

В мені ж наче щось тіло.

Коли мама увійшла в кімнату, моє серце ніби намагалося вилетіти з тіла. Кожна частина в мені здригалася від невідомого страху. А після того, як мама виказала ці слова, все ніби зупинилося. Охололо.

З огляду вже сьогоднішнього досвіду я знаю, що це була нормальна реакція на страшні втрати. У перші секунди, коли я дізнаюся про трагедію, мене охоплює дивний спокій. Усвідомлення дійде набагато пізніше. І воно охопить величезною хвилею болу. Це я знаю зараз.

А тоді я ще й злякалась такої власної реакції. “У мене згорів дім. Згоріло все, що там було. Нам немає куди повертатися. Чому я нічого не відчуваю?”

Здається, було б краще, якби я виридала всі сльози і викричала весь біль, який відчувала. Як моя сестра. Вона плакала так сильно. А я просто підвелася на ліжку, повернувшись до мами скам'янілим обличчям.

– Доню, наш дім згорів, – сказала мама, думаючи, що я щойно прокинулася. Сльози були і на її щоках.

– Я почула, – тільки й сказала я. – Річі живий?

Що мене бентежило в той момент найбільше – життя нашого собаки. Він залишився в Карлівці. І за словами сусідів, ніколи не виходив з двору, чекаючи на господарів.

– Живий...

Видих полегшення. Далі я, як заціпеніла, слухала розмову мами з сестрою. Вони згадували будинок, який він мав вигляд, що там було, наскільки він був дорогий їм, що нам немає куди повертатися, що в нас немає коштів, щоб його відбудувати. Я слухала це все ніби в тумані, мовчки дивлячись в одну точку на стіні. Відчуття, ніби ти і усвідомлюєш весь масштаб трагедії, але при цьому думаєш, що все це відбувається з кимось іншим. Не з тобою.

Як я сказала, болоче усвідомлення було попереду.

Коли ми пішли снідати, від тата я дізналася більш розгорнуту та чітку інформацію про те, що сталося.

Вночі було пряме попадання снаряда в наш дім. Скоріше за все, він прилетів у ванну кімнату. Секунда. Вибух. І полум'я охопило дім так швидко і легко, ніби він був паперовим. Все згоріло в одну мить. Якби хтось у той момент перебував у будинку, нізащо б не вижив. Дім горів усю ніч. Повітря навколо нашого двору на ранок було таким гарячим, що важко дихати.

“Нічого не вціліло. Нічого”. Такими були слова нашої сусідки, яка того світанку зателефонувала татові.

Снідали в мертвій тиші. Ніхто не говорив, та і їли заледве. Всі погляди були втуплені в поверхню столу. Кожен думав: “Що нам тепер робити?”, “Куди нам тепер повертатися?”, “Як взагалі жити далі?”

Додому ми поверталися у вересні. На той момент я вже думала, що повноцінно пережила період найбільшого болу втрати будинку. Що я цілковито це прийняла і готова побачити наслідки трагедії на власні очі. Я їхала в дорозі спокійно. Були навіть сили про щось жартувати з батьками. Але весь настрій різко змінився, коли перед очима з'явилася табличка “Карлівка”. Розстріляна так, що немісцевий би і не розібрав, що там написано. Машина сповільнилась, підїжджаючи до блокпосту, поки я з жахом дивилася на церкву ліворуч від себе. Золоті куполи були прострелені наскрізь, коричневе покриття на стінах було зруйноване так, що відкривало голу цеглу. Ми проїжджали вулицею, де жила бабуся. Не було жодної будівки, яка б не постраждала від куль окупантів. Десь розстріляні стіни, десь розвалені дахи, десь зруйновані паркани. Я ніколи не забуду той день, коли вперше побачила Карлівку після окупації. Я її не впізнала. Не думала, що можна не впізнати свою батьківщину через... колір. Знаєш, режисери застосовують такі прийоми у своїх фільмах. Коли у героїв все добре, вони щасливі та мають хороший настрій, кольори

на екрані теплі, яскраві. Коли ж у героїв стається якась горе, на монтажі це виділяють за допомогою світлорежисерії. Кольори різко стають холодними, приглушеними, темними. Отак змінилася і моя будівка. Все стало сірим. Навіть сонце, яке виглядало з-під хмар, було не жовтим, а якимось безбарвним.

Що ближче ми підїжджали до місця, яке колись слугувало нам домом, то гірше мені ставало. Різко переходилося туди повертатися, бачити наслідки трагедії. Натомість з'явилася бажання сховатися від реальності, створити собі уявний простір “я в будиночку” і позбутися обов'язку зіштовхнутися з реальними, які я повинна була прийняти.

Коли вперше у вікні машини я побачила стіну, над якою вже не було даху, а її верхні краї вкриті чорним попелом, я розірвалася між двома бажаннями: заплющити очі міцно-міцно, відмовляючись вірити, що це правда, і не відривати погляду від цих руїн. Змушуючи себе дивитися. Не кліпаючи. Наказуючи: “Дивись. Дивись так довго, доки не приймеш цю реальність”.

Коли ми зайшли у двір і я заглянула через отвори в стінах, які колись слугували вікнами, коли поглянула на груди руїн і попелу, а ще гірше – коли я поглянула на речі, які можна було впізнати: залізні спинки стільців, духовка, батареї на стінах, ось тоді я розридалася. Серце розірвалося саме в ті моменти, коли я бачила речі, які залишилися цілими, і одночасно назавжди зруйнованими, більше непридатними для життя. Було б легше, якби нічого не залишилось. Якби перед нами лежала просто купа попелу. Якби стіни будинку перетворилися на чорний пил. Якби всі речі, які фізично не можуть згоріти, не підкорилися законам фізики і згоріли б вщент. Щоб не залишилося жодного сліду. Жодного сліду від того, що колись тут було життям.

Я не могла дивитися на згарище зали, не згадуючи, як бігала в цій кімнаті і гралась своїми іграшками. Я не могла дивитися на руїни кухні, не уявляючи, як ми з родиною, як в старі мирні часи, сидимо за столом і вечеряємо. Це надто витончені тортури. А мозок

ніби спеціально підкидав все нові і нові епізоди минулого життя, щоб зробити ще болючіше.

Новий потік сліз був жорстоким. Пам'ятаю, як я підійшла до вікна сестриної кімнати, роздивляючись, що було всередині. Спершу серце болісно зашеміло: залізні прутья від прасувальної дошки, що стояла в кутку приміщення. Але потім я глянула на підвіконня. У мене на мить мову відбрало. У клубках попелу стояла статуетка Діви Марії, яка тримала на руках немовля. Я добре пам'ятала цю керамічну білу статуетку. Вона була не просто ціла. Вона була біла. Уявіть, в домі, в який потрапив снаряд, який згорів вщент, у домі, де не залишилось жодної вцілілої речі, стояла статуетка. Ціла. Чиста.

Наступної секунди я задихалася від сліз. Шокована та до глибини серця зворушена картиною, що постала переді мною, я захотіла показати батькам це диво – вцілілу статуетку. Я голосно покликкала їх і потягнулася руками до статуетки. Але як тільки я вклала її в свої долоні, вона розсипалася на друзки. Батьки навіть не встигли і побачити її на власні очі. Коли вони підійшли, в моїх тремтливих руках були уламки білої кераміки, а з очей котилися сльози. Мені здавалося, що я зруйнувала все. Що я знищила те єдине, що залишилося від цього будинку. Єдину річ, яка вціліла. Це відчуття провини було настільки сильним, масштаб звинувачення самої себе настільки абсурдним, наче я власними руками спалила власний будинок. Краще б я не брала її в руки, краще б я дочекалася батьків. Краще б, краще б, краще б...

Так почався новий етап у моєму житті. Етап страшний, болісний, небезпечний. Почалося життя на лінії розмежування, у сірій зоні, прифронтовій зоні – для неї існує кілька назв. Життя під постійними обстрілами з мінометів, “градів”, які накривають місцевість смертельними уламками. Життя, де посеред ночі єдиний вихід вижити – це бігти у підвал або власти під вікно, чекаючи, молячись, плачучи. Життя, де діти йдуть у школу під свисти снарядів. Життя, у якому немає світла, зв'язку, води, тепла. Життя, у якому єдиними друзями стають військові на блокпосту. Життя, де дім відбудовується під бомбами.

Це життя, про яке знають лише ті, хто його прожив.

Ми з Україною

23 лютого українська громада південно-західної Флориди мав сово вийшла на головну дорогу міста Норт-Порт, щоб продемонструвати свою підтримку народів України в його хоробрій боротьбі проти Росії за цілісність своєї держави. Заплановану демонстрацію напередодні другої річниці вторгнення Росії в Україну було обговорено управою Громадського комітету і розголошено по всіх церквах членством і друзями громади. Було розіслано інформацію про заходи до місцевих часописів і масмедіа. Також до місцевих часописів було подано платне оголошення про демонстрацію 23 лютого та молебень “Pray for Ukraine” 24 лютого.

24 лютого відбулася міжконфесійна “Молитва за Україну” в церкві Входу в Храм Пресвятої Богородиці (св. Марії), на яку було запрошено до участі священ-

ників і пасторів різних релігійних конфесій. Урочистий молебень відправив отець Дмитро Касіян, настоятель храму св. Марії, за участю о. Олега Сацюка, настоятеля православної громади св. Андрія.

Присутні в церкві були запрошені до церковної зали на коротку програму та каву. Отець Дмитро подякував гостям за їхню підтримку України та її народу в тяжкій час боротьби проти Росії. Він запросив пастора Якова Кулакевича від Першої Слов'янської П'ятидесятницької Церкви виконати пісню-молитву “Помолюся тихо”, яку написав на початку війни. Щирі слова піснi-молитви вразили слухачів. Пісню “To Dream

Організатори демонстрації (зліва направо): Дарія Томашоска, Віра Боднарук та Нуся Мацілінська

the Impossible Dream” з глибоким почуттям виконав др. Юрій Шевчук, диригент при церкві св. Марії.

Голова комітету пошанування другої річниці війни в Україні стали можливими завдяки Громадському комітету, членами якого є Союз Українок Америки, 56 від. (голова Іня Танстол); Ukrainian American Club (голова Дарія Томашоска); Українські Американські ветерани, пост 40 (командир Ігор Гронт); Товариство Української Мови ім. Шевченка (голова Віра Боднарук); Український Релігійний і Культурний Осередок ім. Св. Андрія (голова Віктор Лісничий) та душпастирям українських церков.

вості телефонувати й зустрічатися зі своїми конгресменами і сенаторами, переконувати їх голосувати за продовження підтримки Україні в цей скрутний час.

Успішне здійснення та широка реклама заходів до другої річниці війни в Україні стали можливими завдяки Громадському комітету, членами якого є Союз Українок Америки, 56 від. (голова Іня Танстол); Ukrainian American Club (голова Дарія Томашоска); Українські Американські ветерани, пост 40 (командир Ігор Гронт); Товариство Української Мови ім. Шевченка (голова Віра Боднарук); Український Релігійний і Культурний Осередок ім. Св. Андрія (голова Віктор Лісничий) та душпастирям українських церков.

Віра БОДНАРУК,
голова Громадського комітету (США)
Світлана
Х. Шелдон і Ю. Шевчука

Воїн ЗСУ про російське “гру” на майдані, тактику ступеневої агресії та інші інсайди причин війни

З першого дня проголошення Незалежності Україна зіштовхнулася з тиском з боку колишньої метрополії – російської федерації. Енергетичний, фінансово-економічний, політичний шантаж тривав безупинно.

Побачивши кволу реакцію світу на брутальне знищення незалежності Чеченської Республіки Ічкерії та агресію й анексію частини території Грузії у 2008 році, путін почав планувати операцію проти України, кінцевою метою якої мало бути повне знищення суб’єктності Української держави та ідентичності української нації.

Скориставшись надприбутками від експорту енергоносіїв у європейські країни, путін повністю переозброїв власну армію, а через свою агентуру в Україні максимально послабив оборонні спроможності нашої держави, особливо в Криму.

Про етапи української національної революції та протидію російській ступеневій агресії говоримо з директором недержавного аналітичного центру “Українські студії стратегічних досліджень”, старшим сержантом ЗСУ Юрієм Сиротюком.

– Юрію, що таке українська національна революція і скільки часу вона триває?

– Європа – це континент національних держав. Більшість європейських держав постали в результаті національних і національно-визвольних революцій в XIX і на початку XX століття. Українська національна революція на початку XX століття зазнала краху. Нам так і не вдалося побудувати українську національну державу.

Спроба побудувати українську національну державу зіштовхнулася з агресією чергової форми російського імперіалізму – більшевизму і була подавлена в крові. Тому й українська національна революція 1990-го – так звана Революція на граніті, яку ще називають студентською революцією, і Помаранчева революція 2004-го, і Революція Гідності грудня 2013-го – лютого 2014 року, – це все продовження тієї великої української столітньої національної революції.

Велика українська національна революція – класична для європейського континенту. Така революція неминуче призводить до утворення національної держави, до повновладдя нації на своїй землі.

І мета цієї революції очевидна: Україна не закінчила свій модерний проект, не побудувала ту Україну, про яку мріяв Тарас Шевченко – “в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”. І тому ми мусимо закінчити свій проект, здобути державну суб’єктність і самостійність, метою якої є закріплення національної ідентичності і повновладдя української нації. Тобто влада української нації, рівне право доступу до власності української нації, право на панування українських ментальних цінностей.

Але аксіомою є те, що шойно Україна піднімається на національну революцію, як нападає москва.

– Ви є автором словосполучення “Революція Гідності”, що було

вперше сформульоване в перші дні грудня 2013 року.

– Я назвав те, що відбувалося на Майдані, Революцією Гідності тому, що дуже важливо було, щоб люди відчували: ті події, в яких вони беруть участь, – це справді революційні звершення.

Вони мають принести користь для українців і для всіх, хто поділяють цінності українців. Хто готові сприйняти те, що вони будуть жити в українській національній державі. І я шукав слово, яке б об’єднало все те, що є спільним для всіх.

Бо хтось виходив за економічні права, хтось виходив проти податкових реформ Тігіпка, проти пенсійного законодавства Азарова, хтось виходив проти національного пригноблення, коли бачив “табачниківщину”.

Когось обурювала різка зміна геополітичного курсу – відмова від євроінтеграції. І тому треба було знайти спільний знаменник.

Гідність, людська гідність включала в себе всі ці аспекти і мотиви. І так стихійно вночі на Майдані виник цей термін, який прижився.

Але аксіомою є те, що шойно Україна підіймається на національну революцію, як нападає москва. Бо наявність незалежної національної України є екзистенційною загрозою для російського імперіалізму.

Не може бути на одному геополітичному просторі українська суб’єктна, самодостатня, незалежна держава з українською нацією, яка відновила свою ідентичність, і російська імперія.

Тож зараз ми переживаємо наступний етап – війну за гідність. І результат цієї війни покаже, чи досягнемо ми цілей Революції Гідності.

– Саме у вогні Революції Гідності розпочалася російсько-українська війна...

– У перший же день, коли відбувалися розстріли в Маріїнському парку. Очевидно, саме тоді почалася російсько-українська війна, яка триває вже 10 років, і ми маємо другу річницьку повномасштабного російського вторгнення на територію України.

Свідченням того, що це війна, є те, що вже тоді на Майдані діяли групи російських фресбешників і грушників під прикриттям. Зокрема, ігор гіркін описував, що він жив у Києво-Печерській лаврі і ходив на Майдан, вивчав настрої людей, методи діяльності.

Потім комендант Палацу Свободи (так був названий під час Революції Гідності Жовтневий палац) Руслан Зелик розказував, як до нього приходили двоє російських грушників, які згодом займалися підривами військових заводів у Чехії, були змішані у справі Скрипалів, – Мішкін і Чепіга. Вони приходили, як нібито російські націоналісти, які хотіли приєднатися до Майдану. Тобто тут працювало російське гру.

Зрештою, коли були розстріли на Майдані, то, очевидно, це

все координувалося з кремля, коли росія почала розуміти, що вона може втратити Київ...

– Власне, росія завжди вважала Україну частиною своєї якщо не території, то сфери впливу. І втрата Києва – це вже для неї поразка в певному сенсі...

– З часу розвалу ссрр колишні колонії, так звані союзні республіки, зіштовхнулися з постійним тиском росії, яка, називаючи себе єдиним спадкоємцем ссрр, претендувала на пострадянський простір як виключну зону своїх інтересів.

Україна була одним із найбільших об’єктів цієї гібридної агресії. Ба більше, атака на нас розпочалася ще до здобуття Україною Незалежності. Згадаймо, як напередодні виходу зі складу совєцького союзу до Києва прилетів тодішній президент США з вимогою не виходити зі складу ссрр...

У 1992 році верховний совет рф вдав до брутальної провокації, визнавши нечинним указ верховної ради ссрр 1954 року про включення Криму до складу України. Тоді ж на півострові було інспіровано ухвалення сепаратистської конституції та запровадження посади президента. Лише військова слабкість росії та рішучі дії центральної української влади тоді припинили цей шабаш у зародку.

Але Україну змусили в обмін на паперові гарантії територіальної цілісності позбутися третього у світі ядерного боєзапасу. Це розв’язувало руки росії.

У вересні 2003 року рф здійснила провокацію навколо українського острова Тузла у стратегічно важливій Керченській протоці. Тоді кремль вперше перевірив реакцію української влади і міжнародної спільноти на спробу захоплення української території.

– Окупація Криму у 2014-му означала, що Україна і світ не можуть протидіяти?

– На початку лютого 2014 року зі мною зустрілися представники української розвідки, патріоти, які служили в розвідці. І дали прочитати перехоплення, в якому йшлося, що, здається, в грудні 2013-го чи на початку січня 2014 року на дачі російського консула в Сімферополі відбулася зустріч за участю проросійських діячів, де був, зокрема, аксьонов – теперішній кримський намісник-колаборант. Вони обговорювали – якщо Майдан перемаже в Києві, то потрібно робити заворушення в Криму під виглядом захисту прав “русскоговорящих”.

Тобто росія заздалегідь готувалася до “сценарію Б”, і вже 18 лютого вона почала свою військово-чекістську операцію в Криму. Під чужими прапорами спочатку, зі словами, що “іх там нет”. Тож, саме 18 лютого 2014 року почалася російсько-українська війна, були перші загиблі на цій війні і почалися активні воєнні дії.

росія завжди мала дуже цікавий спосіб боротися з країнами,

які вона захоплювала. Вона завжди використовувала, як Бандера зазначав, тактику ступеневої агресії. Тобто росія намагалася, якщо, умовно кажучи, цей “кролик” був дуже великий, то їсти його по частинах.

– Спершу “проковтнула” Крим, тоді зазіхнула на Донеччину і Луганщину...

– У 2014 році росія нібито беззбройно, без пострілів (хоча й були загиблі) окупувала Крим, створила псевдоумови, провела псевдорезервум про те, що це воля кримчан приєднатися до росії. Потім росія почала обмежену воєнну операцію на території Донецької і Луганської областей. Знову ж таки, намагались робити це під чужими прапорами.

Уже з початку весни 2014 року російська влада організувала спробу масової дестабілізації ситуації в Україні. російська агентура, а то й безпосередньо завезені з росії бойовики в межах кампанії “русская весна” намагалися захоплювати органи державної влади, а фактично вели операцію чужими руками і під фальшивими гаслами “захисту прав русскоговорящих” підготували відчуження цих територій і пряме вторгнення росії.

Але коли “русская весна” отримала активний вуличний спротив українських громадян в усіх регіонах України, зокрема і в нібито проросійських на півдні і на сході, штучно організовані мітинги пішли на спад. А жоден місцевий орган державної влади та місцевого самоврядування не підтримав вимог, які нав’язував кремль: на кшталт невизнання Верховної Ради як легітимного органу, створення альтернативних органів влади і перепідпорядкування їх силовим структурам, і головне – запрошення російських військ на “захист місцевого населення”. росія, аби “відкусити” бодай шось, вдалася до захоплення міста Слов’янськ у Донецькій області руками своїх бойовиків.

У відповідь на дії української влади щодо захисту сухопутного кордону з росією та придушення терористичного захоплення ук-

раїнських міст та органів влади проросійськими бойовиками, росія вдалася до обстрілів української території та відкрито ввела і застосувала свої війська в серпні 2014 року в Донецькій та Луганській областях.

Водночас Україну втягували в переговори – так званий мінський формат, метою яких було закріпити російську окупацію на певній частині України, знищити державну єдність, провести так звану федералізацію, закріпити правління колаборантів і бойовиків під виглядом амністії і залишення їх при владі.

Тобто це був дипломатичний “Іловайськ”, який знищував Україну, унеможлилював будь-яку євроінтеграцію України, розвиток України, тримав в Україні постійно таку гарячу дестабілізуючу точку, як окупований Донбас.

І водночас росія нарощувала свої потуги в Україні. Було сформовано великий інформаційний кулак так званих каналів медведчука. Проросійські сили були реанімовані, вони були введені в парламент під виглядом партії опзж, російський бізнес активно працював в Україні, тривала активна дискредитація учасників Революції Гідності...

– Що стало причиною широкомасштабного вторгнення?

– Після чергових виборів нова влада відмовилася виконувати Мінські угоди. І я вважаю, що путін, який дуже довго йшов до того, щоб остаточно захопити Україну гібридними методами, 24 лютого 2022 року психанув і вирішив, що треба ставити крапку на цій “малоросійській операції”, на неіснуючій для нього державі і неіснуючій українській нації.

І путін почав військову операцію, пряму військову агресію, сподіваючись на те, що захід проковтне це. Так розпочалася широка фаза російсько-української війни, яка триває вже два роки.

На подив для більшої частини світу і навіть для самої росії, Україна витримала цей удар. Україна відбила наступ путіна на Київ і в багатьох регіонах. Україна дала адекватний бій на Донба-

сі, на Запоріжчині. І виключно колосальна перевага росії в особовому складі, монопольне засотування, наприклад, ракетного озброєння (бо росія за ці роки тисячі ракет на мільярди доларів випустила по Україні, а Україна, на жаль, не має чим відповідати), повна тотальна перевага в кількості заліза, артилерійських снарядів і так далі, дозволяє росії залишати окуповану частину України. А зволікання наших союзників, порційне постачання зброї призводять до того, що росія кожного разу готова до чергового розширеного пакета допомоги.

Головною проблемою для ЗСУ стала недостатність зброї та боеприпасів, необхідних для наступальної операції, відсутність паритету в повітрі та втрачений час, пов'язаний із логістичними затримками постачання військової допомоги західними союзниками, що дозволило росіянам укріпити оборонні лінії та розширити міні поля.

— **Яким ви бачите завершення цієї війни?**

— Уже очевидно, що Українська національна революція, яка переросла в національну визвольну війну, може закінчитися виключно розгромом російського імперіалізму. Бо вихід України на межі державних кордонів 24 серпня 1991 року засвідчить лише одне — закінчення першої російсько-української війни в III тисячолітті, друга з яких буде неминуча, на мій погляд.

Поки що світ не готовий до цієї революційної ідеї, що право на незалежність і свободу мають не тільки українці, а також десятки поневолені росією народів. І Україна є єдиною країною у світі, яка може перестроювати нинішній імперський простір на природний простір поки що поневолені, а згодом національних самостійних держав, які реалізують своє право, закріплене статутами ООН, жити у власній державі.

Тому, безперечно, Революція Гідності в Україні вже має глобальний вплив на всі світові процеси. Вона є революцією глобальною, яка матиме глобальний вплив на світовий устрій.

У випадку перемоги росії — це означатиме, що вісь зла, жорстка сила, брутальність, імперіалізм перемагають у третьому тисячолітті. У випадку перемоги України — ті нації, які були позбавлені права мати свою державність після розвалу колоніальних імперій у XX столітті, нарешті отримають своє право бути собою на своїй землі.

Тому події в Україні є масштабними, глобальними і революційними для всього світу. І досвід інших національно-визвольних революцій свідчить, що в XXI столітті не працює логіка, що більший завжди перемагає меншого. Навпаки, у більшості воєн в XXI столітті менші, але більш мотивовані, перемагали більших і громіздких.

Нині стоїть питання лише в тому, що чим довше затягуватимуть з міжнародною допомогою, тим більші жертви будуть у цій війні. Але очевидним вже є те, що в глобальному аспекті стратегічно росія вже зазнала поразки в російсько-українській війні, а в моральному аспекті Україна вже досягла перемоги.

Спілкувався **Євген БУКЕТ**

До 10-річчя спротиву російській агресії в Національному музеї історії України відкрилася виставка “33/10”.

Під час відкриття **Антон Богдалов**, завідувач відділу історії незалежної України, розшифрував назву виставки: “Цими днями минає десять років від початку військових дій у новітній історії України. Десять років Україна чинить опір російським загарбникам. Це майже третина з 33 років незалежності, і це — час боротьби, час підтвердження подій 1991 року, коли Україна відновила свою незалежність.

Але територіальні претензії та різні утиски з російського боку були протягом усіх 33 років незалежності України. Вони були пов'язані з нашим роззброєнням, з Чорноморським флотом, економічними питаннями. Ми намагалися висвітлити їх у межах виставки і наголосили на тому, що війна почалася не випадково. І це — війна за право українського народу на існування”.

Федір Андрощук, генеральний директор Національного музею історії України, зокрема, сказав: “Можна довго дебатовати, відколи починати історію конфліктів з

Стародубщина — історичний регіон у межах сучасної Брянської області РФ, який приблизно відповідає території чотирьох північних повітів колишньої Чернігівської губернії: Стародубського, Новозибківського, Мглинського і Суразького.

У часи Русі майбутня Стародубщина належала до Чернігівської землі та князівства. На зламі XII та XIII століть Стародуб став центром власного удільного князівства.

Згодом території Стародубщини увійшли до складу Великого князівства Литовського. Після чергової московсько-литовської війни у 1503 році Стародубське князівство опинилося у складі Московського царства. Втім на початку XVII століття внаслідок вдалого спільного походу польського королевича Владислава Вази, що претендував на москов-

Галина Ільєва, Іван Заєць

Кілька місяців у Науково-технічній бібліотеці імені Г. І. Денисенка НТУУ “КПІ” тривала виставка артефактів, знайдених під час археологічних розкопок трипільського протоміста Небелівка. Вони мають змінити уявлення про життя наших предків-трипільців. Адже донедавна вчені не знаходили підтвердження існуванню храмів. Поблизу Небелівки (нинішня Кіровоградська область) знайшли таку культову споруду, що свідчить про високе духовне життя наших предків. Відтворений на основі дослід-

“33/10” — код війни

росією. Можна з'ясувати, що таке росія загалом, що таке росіяни, і так можна дійти до 12 століття. 30 років — об'єктивний зріз, у межах якого ми можемо спробувати створити ретроспективу для аналізу певних ланцюгів подій, які ми з часом забуваємо. Йдеться про доволі свідомий підхід із поступовим витісненням, а сьогодні кажемо — з намаганням знищити Україну як державу”.

Своїми спогадами про історичні події поділився **Євген Лупаков**, капітан 1-го рангу у відставці, народний депутат України другого скликання. Він входив до організаційної групи, яка фактично створювала український флот на початку 1990-х і, за його словами, одним з ініціаторів розвалу “імперії зла” була Спілка офіцерів України, яка своїм головним першим завданням поставила відродження незалежності України через відродження її Збройних Сил.

“Членів Спілки офіцерів України в Севастополі виганяли зі служби в той самий день — за службову невідповідність і без права на пенсію, у один із таких. Але Військово-морські Сили України ми тоді оперативним відродили. Люди йшли до нас, знаючи, що за це їх виженуть”, — розповів Є. Лупаков.

“Людей, які вже відчули смак свободи, не перемогти. Українці побили москалів у квітні 1918 року з допомогою німців і австрійців, сьогодні з нами весь цивілізований світ — поб'ємо їх і зараз. Головне — не повторити помилку 1918 року, ніякого перемир'я з

росією”, — переконаний Євген Лупаков.

На виставці розміщені матеріали, які ілюструють передумови та причини російської військової агресії в новітній історії України: розподіл Чорноморського флоту, питання роззброєння України, економічного тиску та російських територіальних претензій до України. Серед експонатів ви побачите: доповіді і звернення українських моряків та офіцерів Чорноморського флоту про тиск з боку російського командування, наруканні знаки першого командувача ВМС України Бориса Кожина, сувеніри, виготовлені із залишків демонтованої шахтної пускової установки стратегічних ракет в рамках ядерного роззброєння України, та залишки ракети типу “Х”, якою росіяни обстрілювали українську територію, кримськотатарський прапор, з яким 26 лютого 2014 року на підтримку єдності України виходив активіст Ерфан Кудусов.

Виставка триватиме до кінця року.

Власн. інф.

Фото з відкритих джерел

Стародубщина: де вона є і коли увійшла до складу Росії?

У цьому матеріалі розшифруємо, що означає формулювання “історично населені українцями території РФ”. Йтиметься про Стародубщину, а також про спільну історію українців та цих територій. Ці землі нині перебувають у складі РФ.

сський трон, та козацького війська на чолі з гетьманом Петром Сагайдачним, Стародубщина повернулася у Велике Князівство Литовське вже у складі Речі Посполитої. Це був час інтенсивного економічного розвитку. Стародуб, а також міста Почеп, Погар, Мглин, Новгород-Сіверський отримали магдебурзьке право.

За часів національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького на цей край поширюється козацька адміністрація. Близькі до сучасних північні, східні та західні межі Стародубщини з'являються після Зборівської угоди 1649 року. У цей час регіон входить до різних козацьких полків. А в 1663 році створено Стародубський полк, який виокремили з Ніжинського.

У складі Гетьманщини Стародубський полк був центром козацького літописання. Саме тут з'явився один з перших Літопис Самовидця. Також у Стародубі

був знайдений рукопис Історії Русів. Після ліквідації козацького самоврядування у 1782 році Стародубщина опинилася в складі Новгород-Сіверського намісництва, з 1796-го — у другій Малоросійській губернії, а з 1802 року і до повалення Російської імперії — в Чернігівській губернії. Протягом 270 років з часів Хмельниччини Стародубщина безперервно перебувала у складі козацької держави або адміністративних утворень з центрами на українському Лівобережжі. Зі Стародубщиною були пов'язані чимало діячів української історії. Місцеве коріння мали Микола Миклух-Маклай, Леся Українка, Павло Скоропадський.

Ще за часів Гетьманщини Стародубщина стала об'єктом колонізації білорусами та російськими старообрядцями, які рятувалися від царських репресій. Згодом вони істотно змінили етнічний та культурний ландшафт регіону. Ет-

нографічні карти 2-ї половини XIX століття вже фіксують переважно білоруський характер Суразького повіту, а перший російський перепис 1897 року вже констатував абсолютну меншість українського населення в усіх чотирьох повітах Стародубщини.

У листопаді 1917 року Стародубщина разом з усією Чернігівською губернією увійшла до Української Народної Республіки за III Універсалом Центральної Ради. Протягом 1918 року значну частину Стародубщини, включно з самим Стародубом, контролювала Українська Держава гетьмана Скоропадського.

Лише в лютому 1919 року на нараді у Москві ухвалили рішення про кордони між УСРР та РСФРР, за яким Стародубський, Мглинський, Суразький та Новозибківський повіти Чернігівської губернії визнавалися частиною РСФРР. Остаточою північний кордон оформився у 1925 році після передачі Росією незначної частки земель Стародубщини до складу УСРР.

За матеріалами офіційного сайту УІНП

Сенсаційна знахідка

жень і знайдених артефактів макет Небелівського храму, ініціатором якого є дослідник трипільської культури Володимир Перегінєць. Побачити це диво, побудоване багато тисячоліть тому і відтворене у формі макета, мали змогу багато відвідувачів.

Модератором презентації виступив Іван Заєць — громадський діяч, народний депутат України I, II, III, IV і VI скликань. Він дав високу оцінку дослідженням явища трипільської цивілізації на українських теренах, а також наголосив на важливості вивчення української історії та культури, порушив багато проблем сучасності в умовах повномасштабної війни з Росією.

Захід організовано за участі доктора історичних наук Михайла Відейка. Науковець зазначив, що виставка приурочена до 130-річчя з часу відкриття Трипілля українським археологом чеського походження Вікентієм Хвойкою.

У своїй розповіді М. Відейко, який працював на розкопках разом із дружиною і дослідниками з Великої Британії, поділився інформацією про труднощі та цікаві випадки на польових роботах.

Пан Михайло зазначив, що трипільці, виявляється, були добре озброєні і не вкладалися в міф про “невинних хліборобів”, яких могли погнати з насиджених місць. Присутні зацікавила ця тематика, тому в майбутньому доктор історичних наук М. Відейко у визначеному форматі зустрічі прочитає лекцію для всіх охочих.

Я теж мала можливість поділитися спогадами. Свого часу робила авторську програму про Трипілля з колекціонером і директором приватного музею в селі Олександром Поліщуком, була в тих місцях на Київщині, виступала на фестивалі “Ржищівський вінок”. Неймовірно місця сили і унікальної древньої історії та культури.

Організатори події — Олек-

сандр Новіков, Володимир Перегінєць, Іван Заєць, Віктор Фіалковський, Алла Ковтун поділилися із присутніми своєю зацікавленістю даною проблематикою, бажанням допомогти в подальших проєктах.

Згадували на зустрічі і видатного українського археолога Івана Борковського з Городенки на Івано-Франківщині, який зробив для чеської науки стільки, як для нас В. Хвойка. Похований І. Борковський на Ольшанському кладовищі у Празі. Вдячні земляки поставили йому пам'ятник. На його відкриття ми з М. Відейком спеціально приїздили з Києва.

Долучилася до обговорення даної теми і вчений секретар бібліотеки КПІ Світлана Барабар.

Для книгозбірні були подаровані наукове видання М. Відейка та часопис.

Бібліотекарі гостинно запрошують відвідати і картинну галерею Київської політехніки.

Галина ІЛЬЄВА, кандидат філологічних наук Світлина Олександра Авраменка

Пам'ятник Тарасові Шевченку в Лосинівці

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук,
професор, журналіст

Менторство й зневага з підконтрольних мереж

Упродовж останніх місяців кілька небайдужих лосинівців вимушені збирати й архівувати знімки з екранів різних соціальних мереж (по-сучасному — скріншоти), де зафіксовані свідчення публічних образ, окриків, звинувачень, критичних стріл, а то й погроз цього священника. Це стосується тих мешканців громади, хто має іншу думку, відмінну від цього батюшки, його провуду та його прихильників.

Людей обурює те, як у підконтрольних цьому священнику мережевих платформах закритого типу маніпулюють громадською думкою, мстять опонентам, зневажають свободу вибору, тиснуть на “невгодних”, погрожують “відлученням від церкви”. Це породжує протистояння, емоції і смуту в громаді.

Генезу й масштаби цього протистояння можна уявити, якщо мати на оці, що священник Олег Гуга активно модерує і контролює в Лосинівській громаді кілька закритих спільнот. З-поміж них: “Моя Лосинівка”, “Лосинівка православна”, “Лосинівка: історія рідного краю”.

Чи не кожне село в громаді має нібито свою вільну спільноту. Та в них отець Гуга почувається як у себе вдома і вважає за потрібне скрізь і всюди залишати свої коментарі. І модератори тих нібито незалежних ні від кого спільнот чомусь дають московському “батюшці” “зелене світло”.

Відкрито протистойть о. Гузи на весь куш спільнота “Лосинівка для всіх”, членами якої є близько двох тисяч лосинівців та вихідців із цього селища.

Варто вчитатися в деякі із стягнутих із мереж та вже зафіксованих документально висловлювань цього “батюшки”, щоб переконатися: тональність, чуття міри не лише суперечить здоровому глузду, а й переходить межу прийнятої в цивілізованому су-

спільстві пристойності чи бодай толерантності. Тут “батюшка” безпеліційний ментор, повчальник, каральник.

Скажімо, не встигла мешканка селища Ольга Талалаївська запитати у Фейсбуці своїх земляків: “Скільки ще повинно загинути людей, щоб ви перестали ходити в російські церкви??”, як тут же отримала вердикт від самого “батюшки” Олега: “подібні дурощі”.

Надибуоу в інших текстах цього “батюшки” і таке в оцінках окремих “рабів Божих”. Йдеться про тих членів громади, які відважилися публічно відстоювати свою позицію чи поставити священнослужителю незручні запитання про роль його церкви у російсько-українській війні. Таким він роздає свої клейма без оглядки: “справжні упирі”, “пиявки”, “сліпці”, “недопатріотки-безбожники”.

Про місію “батюшок” московської церкви в українських селах

У соціальних мережах зарясніло публікаціями про активізацію священників московського патріархату в нашій глибинці. Спостерігається закономірність: із збільшенням кількості переходів релігійних громад із УПЦ МП до ПЦУ діяльність служителів церкви, яка юридично належить країні-агресорці, поза межами своїх храмів усе більше набуває характеру наступальності, нетерпимості, маніпулятивності.

Інформаційним приводом для написання цього матеріалу стали прислані мені колегами з Лосинівки (колишній райцентр, а нині головного осередку громади із понад 10 сіл) матеріали, які стосуються далеко не побожних дій багаточисленного настоятеля тамтешнього храму отця Олега Гуги.

Є й категоричніші вислови з нотками начальствующої в громаді особи: “не треба лізти зі своїми порадами, коли вас не просять”, “у мене є безліч авторитетних та порядних друзів, до думок яких я завжди прислухаюся”, “о, тепер вже всі “героїні” відмітилися”. Ось такий вже грубий відсил таких, куди совєтські і постсовєтські начальники звикли всіх відсилати, але лиш іншими словами: “А не пішли б ви геть з моєї сторінки, колишні комуністки-атеїстки”...

А як вам це одкровення з уст священника: “Одна жіночка звинуватила мене, що я нібито розголосив таємницю її сповіді, а я не те, що сповідь, я не пам’ятаю, коли взагалі її востаннє бачив у церкві... А щодо неї самої, то і без сповіді усім відомо про її аморальний образ життя та зовсім не християнську поведінку. Знову таки, я б про неї не згадав, якби вона перша на мене накинулася (цю змістову нісенітницю речення залишаю такою, як її автор подав у Фейсбуці, бо за змістом мало би бути “не накинулася”). — М. Т.). А тепер ще й ображається, що отримала адекватну відповідь. Що ж, продовжуємо відкривати очі сліпцям” (виділення мої. — М. Т.).

Цікаво виходить з образливим клеймом “сліпці”: прихильники цієї церкви продовжують вважати всіх своїх прихожан,

певне, тюхтіями й недоумками, які без порад “батюшок” не годні самостійно мислити чи приймати якісь важливі рішення.

Куди серйозніше слід сприймати такі, висловлені прилюдно, сентенції о. Гуги (стиль автора збережено):

“Не провокуйте мене... Я до вас не мішаюся, а якщо будете мене повчати — то й я не мовчатиму! Повірте, за 20 років мого життя в Лосинівці я багато чого можу цікавого розповісти!”.

Цілком очевидно, що “батюшка” в своїх емоціях таки пребрав міру. Бо в такому необдуманому посилі вбачається натяк на деталі таїни сповіді, на компромат про тих, хто “вмішується”...

Дозволю собі останній приклад, хоча маю їх добру копу.

Марія Олізар на допис у Фейсбуці землячки Лідії Петрик ставить їй запитання: “Яка країна напала на незалежну Україну?! Боротьба не проти Бога, а з Богом проти демона...”. Відповідь отримала не від пані Лідії, якій адресувалося це запитання, а знову ж від “всевидячого” отця Гуги. Відповідь категорична й рішуча, я б навіть сказав, — шокуюча уяву стороннього: “Так, пішла геть з моєї сторінки, бо я зараз направлю куди слід! Про Бога вона, бачите, згадала! Недавно язичництво проповідувала, а та-

пер увєрєвала... у патріотів перефарбувалася”.

Якому священнику властива така лексика?

Усе, що тут цитувалося, мовлене о. Гугою не в храмі, не з церковного амвону, а... зі сторінок Фейсбуку.

Перше запитання, яке напрошується по прочитанні таких одкровень священника в мережах:

— Чи така лексика властива священнику освіченому, інтелектному, розважливому, начитаному, культурному?

Відповідь категорично однозначна: ні! Це ж лексика більше пасує шарлатану, маніпулятору, інтригану, недоченому старшокласнику, також фейлетоністу та памфлетисту. І аж ніяк не особі з духовною освітою, наближеною до Бога.

Друге запитання:

— А чому так самовпевнено, виключно, зневажливо до людей веде себе цей священник?

Однозначної відповіді немає. Але скидається на те, що так йому дозволяє місцева влада. Ба більше, вона часто таких старшокласників, також фейлетоністів та памфлетистів, а й цілий край. Але саме в цьому, лосинівському, випадку автор цих рядків на власному досвіді пересвідчився остаточно, що в багаторічній боротьбі зі своїми ідеологічними опонентами отець Гуга вдається до не раз уже ним випробуваних маніпулятивних технологій.

Про це — нижче.

Як зденационалізують українську ментальність

Днями в підопічній Лосинівці старостинські округи було спущено рекомендації “з центру” про те, як слід перейменувати останні сільські вулиці з комуно-російськими назвами. Ніби за вказівкою невидимої палички, усі нинішні Гагаріна, Горького, імена інших совєтських лжегероїв “експерти” з Лосинівки мають тепер називатися так: Липові, Зелені, Каштанові, Квіткові, Веселі, Щасливі. І це не лише в Лосинівці, а й в Данині, Шатурі, Гармашині, Степу, Галиці...

Направду, оторопів, коли познайомився з таким рішенням керівництва громади. Вирішив долучитися до стрічки обговорення у Фейсбуці данинської спільноти. Адже як авторові двотомника “Село”, як ініціатору повернення Данині історичної назви (із тричі погалтованих московітами назв Даніно, Данино, Данине), мені й тепер небайдужа доля мого рідного села.

Виявляється, короткий відгук на сторінці данинської групи у Фейсбуці про процес перейменування вулиць у Лосинівській громаді, де імена колишніх совєтських лжегероїв хтось пропонує поміняти на абстрактні, однакові і для Данини, Шатурі, Гармашини, і для інших сателітів Лосинівки топоніми — каштанові, зелені, шасливі, веселі, так обізлив священника московської церкви. Його, певне, обурило, як я посмів із Києва нагадати землякам про назви патріотичні, які формують стрижень нації, і прохав не підтримати промосковські, які подобаються хронічно зденационалізованій владі та московським попам. Бо таке й веде громаду до “денацифікації” українців — втілення давньої мрії путіна і путі-

Недобудована українська церква в центрі Лосинівки

ністів. Ось цитата з мого звернення до данинців:

“Як жаль, що в ментальності земляків, особливо тих, хто “при владі”, майже нічого не змінилося. Лиш би як, аби не повертати в свідомість селян імена справжніх національних героїв, які формували дух нації. Саме такі імена Москва десятиліттями забороняла, компрометувала... Скільки ж ще наших мають убити московити, щоб дійшло... Уже ж доведено, що це московські прийоми, що це вказівки “невидимої руки”. А вже по всьому сходу України колишні головні вулиці стали однаковими — центральними, а бічні — зеленими, медовими, квітковими... Чому??? І так звана громадське обговорення — чиста формальність, від лукавого. Знову московські попи “керують”, знову своїм дурманом окутали начальство. А вихована колоніальною владою місцева інтелігенція — ті ж учителі, як завжди — німучі. Допокі?”

Виявляється, цей мій допис одразу “промоніторив” отець Гуга, і поки на сторінці мешканці села звично сперечалися в цім питанні, він швидко, у звичній йому стильовій манері, настроїв “компромату”, тепер уже на київського професора, будучи знайомим з ним всього лиш один день, за те, що я його назвав “московським попом”.

На що заслуговують ті, хто залишилися в церкві країни-агресора?

Ображається о. Гуга, що його називають “московським попом”.

А на що заслуговують ті, хто служить у церкві країни-агресора?

Очільник тієї церкви благословляє війська рашистів знищувати українців як націю, їхню мову, культуру. І ми що, маємо, як вівці, мовчати? Бо батюшка брехню видає за правду?

Кожна притомна людина, якщо вона їсть український хліб, не може нині, коли Україна стікає кров’ю, демонструвати свою причетність до “руського міра” і до особіного його прояву — упцмп. Як би не обманювали московські і промосковські попи своїх вірних, що вони служать “Богу і веріє родітелєй” і що до мп їхня церква не має стосунку, — це той же обман і маніпуляція. І їх не прикриєш ні “допомогою фронту”, ні роздачею подачок селянам у час окупації.

Уже на юридично-правовій основі авторитетними членами спеціально створеної державної комісії доведено й покладено на столи найвищих урядових посадовців однозначний вердикт: **упцмп — структура московська.**

Все. Крапка.

Будь-які інші спроби заговорити суть проблеми — ті самі маніпуляції. І їм вірять усе менше українців.

Переглядаючи мережеву сторінку “Лосинівка для всіх”, звернув увагу на пост шановного Віктора Литовченка. Виявляється, багато лосинівців думають інакше, ніж у підконтрольних групах священника Гуги. Вони оцінюють його публічні висловлювання як риторику московського пропагандиста. Ось думка Віктора Литовченка: “Особисто для мене подібні висловлювання з уст священника є неприйнятними. Це риторика російського пропагандиста, який не поважає все українське, готовий маніпулювати фактами задля поширення власних наративів”.

Суголосним є відгук Оксани Олізар: “В цього попа вже всі були названі “негодніками” на його

сторінці у Фейсбуці, тому це не дивно. Звісно, крім, його прихожан. Завтра напише, що ви “безбожник” і він в селі живе з “вовками та сліпими вівцями” (хто стежить, той зрозуміє: був допис про вівців та вовків)... Одним словом, одна маніпуляція, без якої наші “сусіди” не можуть жити”.

Чесно й переконливо сказано.

Ще одна важлива деталь. Зазомбовані цією церквою вірні зазвичай відзначаються нетерпимістю, агресивністю, несприйняттям думки інших. Свіжий приклад із данинської стрічки, позначеної присутністю тексту о. Гуги. Ось фраза в мій бік такої собі Наталії Филипенко: “Ты кого називаєш “московським попом”!?!? Нашого батюшку!?!?”.

У яку школу ходила та товаришка? Звідки така в Лосинівці? З такою мовою? І звідки в неї така агресивність? Чи не від таких батюшок?

Тішуся, що серед сучасних данинців знайшлася особистість, яка різко поставила цю промосковську товаришку на місце. Це — мій сусід по Шинковій Сергій Шимко. Ось витинка з його посту: “...І ще: ті особи, в яких прізвище та ім’я написані московським “язиком”, взагалі не мають права щось писати, висловлювати свої думки в групі”.

Браво, юний земляче, — краще не скажеш.

Висновок цього тексту такий: **не біймося московських попів. У них немає майбутнього в українській Україні. Їхній час минув. Все більше й більше українців знімають полуду московського папутиння з очей. Усе більше районів центру і заходу України повністю звільняються від московських церковних лещат.**

Тривалий час взірцем агресивної поведінки московських попів в українській глибинці слугувала нестандартна, схожа на всюдозволеність, поведінка колишнього намісника Києво-Печерської лаври митрополита Павла, прозваного в народі за його любов до дорогих авто “Пашею-мерседесом”. Тепер він під слідством.

Дивно те, що таку поведінку стали копіювати деякі найбільш ревні захисники московського православ’я в українських селах. Однак тішити, що відповідні органи рішучіше взяли останнім часом виводити на чисту воду тих, хто прикриваючись рясюю і кадилом, по-своєму інтерпретують криваву війну росії проти України, затумують мізки українців московськими наративами. Днями Голова СБУ повідомив про 73 провадження і 22 вироки стосовно священнослужителів. Це головні ті, хто створював та розвивав мережі російської агентури, яких названо в цій інформації “справжніми гадючками”.

Гадаю, ця інформація має остудити голови багатьох релігійних повчальників і нетерпеливців на місцях до іншої думки в середовищі вірних.

Втім, багато громад на нашій Чернігівщині традиційно вичікують.

Радію за Носівку, Галицю.

Переконаний: дійде черга й до Данини і Шатури, до дорогої моїй дитячій і юнацькій пам’яті Лосинівки — колишнього райцентру Данини-Шатури. У моєму двотомнику “Село” так багато про неї невідомих досі архівних сюжетів. Вона ж віддавна мала дворянську шляхетність, козацьку вдачу й національну сутність.

Що з нею сталося нині?

Київ — с. Лосинівка
Ніжинського району

Олена НУЖНА,
Олена ПОЛЕВЕЦЬКА,
м. Київ

Сьогодні Україна повинна якомога ефективніше демонструвати самобутню культуру, досягнення в різноманітних галузях науки і техніки, розповідати світові про діячів української науки в царині природознавства, які спричинили до вагомих здобутків земної цивілізації. “Треба, щоб про Україну стало відомо у світі якнайбільше і якнайшвидше”, — сказав свого часу після відвідин Києва державний секретар США Генрі Кіссинджер. Не можна нічого заперечити!

Автор не поділяє думки деяких вчених-істориків науки і не тільки, які визначають питання про національну приналежність вченого до науки якоїсь країни саме через його громадянство. Їх не радянське ідеологічне виховання не дає їм зрозуміти, що, оцінюючи російську культуру, треба враховувати дві її ґрунтовні особливості, які відрізняють її від будь-якої іншої, зокрема, української культури. По-перше, ця культура (російська) була і є імперською, зробленою не своїми, а, як зазначав вчений і публіцист Олександр Боргардт, “чужими руками. Руками людей, що з тих чи інших причин позбавлені були тією ж імперією можливості творити у власній національній культурі...”.

По-друге, не варто залишати поза увагою такий важливий фактор, як російська ксенофобія. Нині виникає спокуса в “істориків-аматорів” віднайти “в учених інших країн етнічні корені, зрививши... їх національними...”. Григорій Сковорода вважав, що “знамениті земляки є нашими духовними орієнтирами, вчителями, нашою духовною опорою і гордістю перед усім світом”, повинні слугувати кредо повернення забутих або замовчуваних імен вчених, народжених українською землею в різні часи та епохи.

До видання цієї книжки спричинило прагнення у досить конкретній і доступній формі показати, що саме дали науковці України упродовж останніх півтора-двох століть своєму народові і людству загалом.

Наприкінці 2018 року Національна академія наук України відзначила своє століття. У світлі цих подій згадаймо слова Володимира Вернадського, який про роль і значення створення Української академії наук писав: “Важливо створити сильний центр наукових досліджень українського народу, його історії, його мови, природи України. Звичайно, треба вести ці дослідження не за національною ознакою, а в найширшому загальнолюдському масштабі. Треба якнайшвидше створювати катедри і лабораторії, інститути, які спочатку, можливо, й будуть зайняті росіянами... Але становище скоро зміниться, бо посади в Академії виборні. Дуже скоро заявлять про себе місцеві сили”.

Так обстоював учений свою позицію в дискусії з М. Грушевським, який у питанні створення академії мав міркування про орієнтацію на національні кадри. Уже на той час були українські вчені зі світовим визнанням, наприклад, Іван Пулюй, Іван Горбачевський, Степан Рудницький, Володимир Липський, Степан Тимошенко, Йосип Косоно-

Незгасний світ науки

Шендеровський Василь. На скрижальях науки (біографічний енциклопедичний довідник). До 32-ї річниці відновлення незалежності України, до 150-річчя Наукового товариства імені Шевченка. — Київ: ВД “Простір”, 2023. — 336 с.

гов, Данило Заболотний, Федір Вовк, Павло Тутковський та інші, які могли стати фундаторами української академічної науки.

У спогадах, написаних вже у 1943 році на прохання тодішнього президента Академії наук УРСР Олександра Богомольця, знаходимо такі слова Вернадського: “У Києві мого часу і в українських територіальних університетах — Київському, Харківському, Одеському — ідейно українські вчені на роботу не могли влаштуватися. Навпаки, на історико-філологічних факультетах, де національні традиції могли проявлятися яскраво і сильно, підбір професорів для України був надзвичайно несприятливий. Систематично за понад сорок років Міністерство замшало катедри історії особами, котрі ставилися до українського руху різко негативно або вороже. В цих університетах завжди існувала більшість, яка систематично проводила тенденцію русифікації”. Ці думки вченого подекуди актуальні і сьогодні.

Одне із завдань цієї книжки в тому, щоб ознайомити широкий загал українського суспільства з життям і науковою діяльністю видатних вчених, яких народила українська земля, показати бодай у загальних рисах їхній внесок у світову науку. “Історія науки не може обмежуватися вивченням розвитку ідей — однаковою мірою вона повинна торкатися живих людей з їхніми особливостями, талантами, залежністю від соціальних умов, країни та епохи”, — писав академік Сергій Вавилов.

У довіднику “На скрижальях науки” використано доволний стиль подання матеріалу, однак іноді автор дотримувався відповідного для енциклопедичних видань стилю подання матеріалу. Головна мета — у невеликому нарисі про кожного вченого дати основні біографічні дані, стисло інформацію про наукову діяльність, описати суть його відкриття або винаходу і дати їхню оцінку.

До того ж, поза всяким сумні-

вом, важливо було повернути із забуття імена вчених чи то знищених в умовах переслідувань під гаслом боротьби з українським буржуазним націоналізмом, чи то свідомо вилучених з енциклопедичних видань та наукових джерел, а також імена вчених, які, рятуючись від переслідувань у своїй рідній країні, змушені були емігрувати.

На жаль, в Україні склалася така ситуація в науці, коли відбувається виїзд молодих вчених за кордон у пошуках кращої долі, з надією реалізувати свої наукові здібності і продати свій талант чужинцям... Ця ситуація стала ще критичнішою після повномасштабного вторгнення. І знову спадають на думку слова французького вченого-фізика Фредеріка Жоліо-Кюрі: “...країна, яка не розвиває науку, неминуче перетворюється на колонію”.

Хтось мудрий колись сказав, що вічною є лише пам’ять. Папа Римський Іван Павло II, перший в історії Папа-слов’янин, зауважував: “Коли зникає нація, зникає й історична пам’ять. Люди пишуть свою особисту історію, але вагомим є те, що вони пишуть про свої нації”.

Зважаючи на ці слова, автор вважав за доцільне подати інформацію про місце поховання, про некрополі, де поховані ці вчені як на території України, так і в інших державах, щоб і цим також привернути увагу громадськості України до її правдивої історії, неоціненної культурної і духовної спадщини, вбачаючи у цьому один із аспектів сучасної національної пам’яті.

Справді, влучно висловилося про це Людмила Дешко — праправнучка Василя Каразіна по братові Іванові: “Дорогі нашадки! Вклонімося могилам наших предків, розчистимо їх від бруду та бур’янів, відновимо знищені хрести! Згадаймо, як любили вони, наші предки, свою (нашу) землю, що несли їхні високі душі людям. Може, це допоможе нам в сьогоднішній, може озвуться наші серця, адже тече в наших жилах та сама кров і ті ж космічні промені пронизують нас, і той же генетичний код несемо ми в собі. І повірте: очистившись в такий економічно скрутний час від бруду непамяті, ми станемо героями для своїх дітей, як наші предки стали героями для нас...”.

Прекрасні слова для духовного заповіту нам!

14 березня о 16:00 в Національній бібліотеці України ім. Ярослава Мудрого (м. Київ, вул. Михайла Грушевського, 1) відбудеться презентація книги Василя Шендеровського “На скрижальях науки”.

Запрошуємо всіх охочих. Вхід вільний.

Просвітлені мудрістю Софії

Галина ДАЦЮК,
журналістка,
м. Київ

Творча зустріч під такою назвою відбулась у київському школі-садку імені Софії Русової, колектив якого вже понад 30 років працює за спадщиною всевітньо відомої педагогині, організаторки перших дитячих закладів в Україні, громадської діячки, державниці, просвітительки Софії

яку традиційно провели самі діти, продемонструвавши знання і неабиякий хист справжніх екскурсоводів. Музей – це родзинка закладу і справа педагогічного життя Людмили Олексіївни, яка була ініціаторкою його створення і очільницею. По-перше, він єдиний такий не лише в Києві, а й у світі. Носить звання зразкового. Тут зберігаються автентичні речі, які могли б збагатити музеї всеукраїнського значення, наприклад,

Ліндфорсів – все це надало вшануванню 168-х роковин від дня народження Софії Русової глибини і значимості. А ще – радості відчувати надійне плече людей, які плекають заповіти Софії Русової. Пам'ятають, що "нація народжується біля дитячої колиски". Що виховання має бути "позначене мистецтвом". Що у народу "є дві святині: школа і військо. Школа дає зброю проти злиднів, проти приниженого стану серед других народів; військо – то певна оборона незалежності й волі народу". Що педагог має бути "реформатором науки". Що діти "розквітають від любові, як квіти від сонця".

Тут працює справжня освітня родина, для якої настанови Софії – не порожній звук і не суха теорія. Тут з любов'ю плекають підрастаюче покоління, постійно шукаючи в педагогічній роботі, як казала Софія "чогось мистецького, творчого, ухилившись од всякої традиційності, формалізму" і "ненавидячи рутину". "Душа дітей, їх задоволення – от що чарувало мене". Таких принципів дотримуються і садівниці. Не дивно, що колишні випускниці школи-садка, а нині мами, пам'ятаючи ту любов, з радістю приходять на свята своїх дітей. І дякують своїм наставникам. Отака притягальна сила Софійного спадку, який живе тут правдивим життям і розвивається.

Ще одна подія засвідчила те, що в садочку виховання – національне і позначене мистецтвом. Тут урочисто відкрили справжній "Мистецький вернісаж", який має власну історію. Колись свої картини заповідала садочку Мар-

Екскурсія в Музеї імені Софії Русової

Відкриття "Мистецького вернісажу"

Русової. Одержавши в далекому 1991 р. перші книжки Русової, що прийшли в Україну з діаспори, – "Серед рідної природи", "Теорія і практика дошкільного виховання", – директорка дитячої установи Людмила Олексіївна Синеккоп по зернятку стала збирати дидактичний матеріал, публікації, відомості про Русову, чие ім'я досі було в Україні заборонене разом з її педагогічними напрацюваннями.

Крок за кроком колектив школи-садка почав впроваджувати на практиці мудрі настанови Русової, які вона виплекала на основі особистих досліджень, спостережень, а також ознайомившись з дитячими установами Європи. Адже Софія об'їздила садочки в Бельгії, Німеччині, придивляючись, як розбудовують мережу дошкільництва, які принципи виховання беруть за основу. І щоразу повторювала: "От нам би таку школку!" Її зворушували квіти на підвіконнях у дитячих садочках Бельгії, світлі побілені кімнати і милі речі, що нагадували б дітям дім. Бо вважала, що не казенщина, а відчуття домашнього затишку мають оточувати дитину. "Виставка дитячих садків у Брюсселі, дім Фребеля – Песталоцці в Берліні дуже захопили мене", – напише у споминах Софія.

Думаю, що, побувавши в київському садочку на Виноградарі, наша патронка була б задоволена. Бо за 30 років утвердилася найважливіша педагогічна вимога Софії Русової – виховання дитини має бути національним! Діти мають виховуватися на українському ґрунті, рідною мовою, історією, у рідному оточенні. Будучи сама обдарована талантом музикантки, здобувши блискучу музичну освіту, Русова великого значення надавала вихованню музикою і мистецтвом.

У цей день запрошені на творчу зустріч батьки, друзі, колеги, членкині Асоціації освітань імені Софії Русової могли побачити блискучі результати праці – і садівниць, і дітей.

Почали знайомство з екскурсії в Музеї імені Софії Русової,

Софійн рушник, оригінали листів родини Русових. Музей поповнюється з року в рік новими експонатами, світлинами, книжками. Тут можна працювати, пізнавати і надихатися. Бо Музей живий – голосами дітей, оновленими стендами, пахошами весни, а не пилу. Зворушлива сторінка Музею – приїзд з далеких Канади і США правнуків Софії Русової Ірини, Ольги, Тараса. Візит засвідчують фотографії з щирою радістю на обличчях гостей. Рівень Музею розуміють і відчувають освітяни України, запрошуючи пані Людмилу на зустрічі, круглі столи, аби поділилася досвідом. Частіше – в онлайн-режимі, бо живемо в умовах війни, тому не завжди можна зібратися так, як сьогодні. Та й дитяча установа – всетаки з певними вимогами. Але завжди відкрита до спілкування.

Ми побачили виступи маленьких артистів, чудові сценки, декламації, танці, почули пісні, більшість з яких створені самими педагогами. Згадали з вдячністю світлої пам'яті Любов Борисівну Доценко, музичну керівницю, яка написала багато пісень і гімн садочка, присвячений Софії Русовій. Затим обмінялися одкровеннями однодумців про "обов'язок – понад усе" в умовах Великої війни, поділилися новими історіями родини Русових-

Заповітні слова: мама, Україна

Фото на згадку. 28.02.2024 р.

гарита Степанівна Ткаченко, самотня художниця, яка відкрила у собі хист до малювання. І стала переносити свою любов до природи, квітів на папір. Народилися сотні справжніх шедеврів народного малярства. Людмила Олексіївна пообіцяла зберегти цей скарб. Маргарита Степанівна вже нема на світі.

І от сьогодні правнучка художниці Катерина Булгакова з чоловіком Кирилом разом із нами стали першими відвідувачами вернісажу. Чимало праці до упорядкування картин і зали доклали вихователька Наталя Петрівна Приходько разом з Оксаною Степанівною Синеккоп, докторкою педагогічних наук, викладачкою Київського політехнічного університету, волонтеркою і надійною літописницею історії школи-садка. Кожна з учасниць творчої зустрічі отримала в подарунок від

Оксани закладку для книг – маленькі шедеври, які вона сама розписала петриківкою. Творче поле Софії діє притягально і намагає кожного, хто до нього приєднується. Тим більше, якщо мама Оксани – Людмила Олексіївна Синеккоп, відмінниця освіти України і відмінниця столичної освіти, русівка і незмінна донедавна директорка школи-садка. Саме вона одна з найперших в Україні стала впроваджувати національне виховання за спадщиною Русової на практиці. Віднедавна естафету "працювати за Русовою" підхопила нова директорка школи-садка Наталя Валентинівна Миронюк, якій хочеться широким помахом руки побажати успіхів і нових сенсів у невичерпній мудрості Софії.

Обійнялися з усіма і домовилися обов'язково поїхати до Олешні, на батьківщину Русової, бо не можна відкладати життя на потім. Адже традиційні поїздки до Олешні додають сили, наснаги, оновлення, пробуджують творчість. Після цих мандрівок завжди народжувалися збірники поезій і есеїв, освідчень і осмислень. Створювалися альбоми і картини. Сьогодні ця багатюща спадщина, виплекана під керівництвом Л. О. Синеккоп, – справжнє історичне надбання.

Є особливий привід поїхати на Чернігівщину. Діти особисто хочуть розказати олешнянському велетеневі-дубу на садибі Ліндфорсів, що біля дитячого садка в Києві підрастає його маленький братик-дубочок. Він зійшов з жолудя, привезеного до Олешні, і прустив доволі міцне коріння. Бачили б, як доглядають його дітки, як міряються, хто вищий! Звісно швидше за дерева ростуть діти, згірті щирим теплом і ласкою садівниць школи-садка. От про це хочуть розповісти діти. І ще розкажуть, що в садочку здобувають освіту хлопчики й дівчатка з Бахмута, Херсона, Авдіївки, Луганщини – всього 21 дитина. А батьки 14 вихованців захищають Україну від лютого ворога.

Я теж напросилася на поїздку. Бо життя і діяльність Софії Русової, земля, де вона народилася, нащадки олешнян, серед яких зростала і надихалася Україною Софія, – це складова нашого буття. Людей, причетних до виховання національно-відповідальної молоді, яка продовжує боротьбу за Україну.

Шкода, що з наступного року школи тут вже не буде – залишиться тільки дошкільна установа. Але – назавше з іменем Софії Русової.

Олена ФЕЩЕНКО,
голова Черкаського обласного об'єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Ім'я Затулівітра в Шевченковому краю стало відомим і пошанованим завдяки Любові Сніцар, яка впродовж майже двох десятиліть спільно з просвітянами Канева та Черкас організувала культурно – просвітницькі заходи щодо вшанування пам'яті українського митця.

В. Затулівітер став улюбленцем старшого й молодшого поколінь сучасності. Твори його на Черкащині все більше читають, осмислюють, вивчають напам'ять... Вони допомагають у цей складний для України час через слово письменника заглиблюватися в події минулого та сучасного України, дізнаватися про те, як жилося поету, як він і його однолітки входили в самостійне життя, долали труднощі, брали участь у виборюванні незалежності України.

Лірика В. Затулівітра, як зауважила в. о. директора музею, письменниця Валентина Коваленко, – могутня, гостра, прониклива, пристрасна, ніжна, наповнена великою любов'ю до українського народу, до Батьківщини. Доля розпорядилася так, що один раз на чотири роки припадає день його народження – неймовірно ширцевого, чорноземно-українського поета. Це потужна постать в українській літературі. Відомо, як він намагався допомогти й підтримати письменників – початківців, багатьом сприяв у виданні збірок.

Перша лавреатка всеукраїнської літературної премії ім. Володимира Затулівітра, яку засновано 2023 року фондом його імені, Шевченківським національним заповідником, Черкаським обласним об'єднанням громадської організації “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка”, сучасна українська письменниця Раїса Харитонova висловила власні думки про постать письменника, із яким вона була знайома. Митець виділявся з-поміж колег тим, що свято сповідував високодуховні цінності українського народу, був носієм добра, справедливості, його твори глибокі, філософськи наснажені. Мисткиня поділилася власною поезією, яку присвятила Володимиру Затулівітру.

Сергій МАРТИНЮК,
письменник, м. Ірпінь

1 березня в Ірпінській міській публічній бібліотеці імені Максима Рильського відбулась гутірка Віталія Кобзаря присвячена творчості поета Володимира Затулівітра “У березні зійду найпершим рясом...” Прекрасна подія і знакова для нашого міста. Маємо повертати від забуття наших поетів. Не маємо права забути тих, хто: “На Бога він не нарікав, у знайомих допомоги не канючив”.

Володимир Затулівітер був високоосвіченою людиною, літератором витончено смаку, енциклопедично освіченим редактором. І нескореним характерником – як називали близькі друзі. Ще 1977 року його прийняли до Спілки письменників України. Друком з'явилися десять книжок

Не забули земляки

80 років від дня народження видатного українського письменника Володимира Затулівітра відзначили в Каневі, що на Черкащині, де поет провів останні роки життя. В ошатній залі на Чернечій Горі в Музеї Тараса Шевченка зібралися просвітяни – науковці, письменники, учителі, мольдь Канівщини, Черкас. Долучилися до заходу й гості з Києва.

Наукова працівниця музею Ірина Юрченко знову і знову зупинялася на сторінках життя і творчості письменника, поспішала донести до уваги присутніх різні факти, події. Усіх зацікавило повідомлення про те, що В. Затулівітер у 70-х роках минулого століття мав великий авторитет, був лідером серед майстрів пера.

Очільниця Черкаського обласного об'єднання ГО “ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка” зазначила: шоразу йде переосмислення громадянських, мистецьких і духовних цінностей поета через його твори і саме життя. Багато хто вважає Володимира Івановича Вчителем української спільноти. У нього вчимося шанувати рідне слово, вивчати історію своєї країни, бути оптимістами, жити чесно, по совісті, безкорисливо служити Вітчизні.

Віра Носенко, поетеса, очільниця Канівського міськрайонного об'єднання товариства “Просвіта”, розповіла, що в школах Канівщини твори Затулівітра посідають чільне місце, а в Грищенецькій та Бобринській школах створені куточки, музейні кімнати. Щорічно вихованці шкіл та вчителі беруть участь у Затулівітерівських читаннях, відвідують могилу та садибу письменника в Бучаку.

Слово про Володимира Івановича сказав науковець Трахтемирівського заповідника, дослідник творчості поета Дмитро Іванов.

Зворушливо звучали пісні на слова В. Затулівітра у виконанні митця із Києва Віталія Кобзаря. Слово поета він активно популяризує серед молоді.

Упродовж усього заходу звучали вірші

“У березні зійду найпершим рясом...”

унікального “поета поза часом і поза Течіями”, як влучно висловився відомий критик Михайло Слабошпицький. “Моя пергість – це моя совість. Вона внутрішній цензор, який змушує за будь-яких суспільних умов залишатися самим собою. Може тому, за жодну з написаних книжок мені не соромно”, – так говорив про свою творчість Володимир Затулівітер.

Свою громадянську позицію поет задекларував в “Українській культурі” ще в 1993 році: “Маємо параліч влади. Наше президентство має приблизно таку ж саму силу, як і гетьманство за часів Розумовського. Віками в свідомість українців вбивали, що вони – хуторяни, а росіянам – що ті становлять найвеличніший народ з най-

розвинутішою літературою і мистецтвом. Хоча звідки взялася російська культура? Від експропріації української. За часів Пушкіна еліта не знала рідної мови, розмовляла французькою. Така культура рихла, тому що вона не виплекана в собі, а позичена. Це однаково, що взяті в борг гроші: позичаєш чужі, а віддаєш свої. Звідти й така живуча шовіністична зухвалість. До речі, як і наша рабська покора. Чому на великодержавні амбіції ми не відповідаємо адекватно? Та через те, що росіяни постійно воювали, загарбували, а українці ходили за плугом на своїй землі. Діяли так не від браку хоробрості. Згадаймо військо Запорозьке: сильне, але не окупаційне, а боронитильське. Не випадково ж владки Франції та Австрії запрошували на поміч козаків, а не московських генералів, хоча ті були професіоналами. Російські засоби масової інформації донині замовчують ті факти, що практично кожне село в Україні мало школу, а кожна жінка вміла читати. Нам є на що зіпертися в устремліннях. На жаль, нинішня культура існує для окремих громадян, а не для мас. Настав час розширювати її ауру. Це наше прагнення зрозуміти шовіністичні ділки – от вони й чинять відчайдушний опір”.

Талант мусить знати собі ціну. Нібито і в кожного є межі, але кинеш погляд угору, на зорі, і знову розумієш, яка твоя справжня висота. Пам'ятаймо своє і берімо приклад зі своїх поетів!

Дякую директорці Ірпінської міської публічної бібліотеки імені Максима Рильського Олені Циганенко за фантастичну ауру мистецтва в бібліотеці.

поета, які читав науковий працівник музею Микола Чорний.

Вихованці Черкаського колегіуму “Берегиня” – Анастасія Зеленько, Сніжана Ярошинська – також майстерно декламували поезії митця. Знаковим було те, що творчий доробок Володимира Івановича все більше наближав учасників зібрання до поетичної спадщини письменника.

На заході вручили почесні грамоти ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка” активним просвітянам: Любові Полонській, Олександрі Прошак, Ірині Юрченко, а Костянтину Сторчоусу та Вірі Носенко – медаль “Будівничий України”.

Нові лавреати

Лавреатами премії імені Дмитра Нитченка 2024 року стали:

Микола Железняк, український мовознавець, кандидат філологічних наук, директор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, один із головних ініціаторів створення та керівник (до 2004) Координаційного бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, основним завданням якого було видання Енциклопедії Сучасної України.

Юрій Костенко, громадський діяч, політик, науковець, міністр охорони довкілля та ядерної безпеки (1992–1998), перший керівник української урядової делегації на переговорах з Російською Федерацією у Москві щодо ядерного роззброєння (1992–1993), автор книги “Історія ядерного роззброєння України”.

Олександр Панченко, краєзнавець, дослідник і журналіст з Полтавщини, автор і упорядник десятків краєзнавчих, мемуарних, українознавчих книг, зокрема, книжки “Українська Австраліана. – Полтавщина, Галичина, Боснія”, в якій йому вдалося вибудувати власний доволі оригінальний підхід до висвітлення історії, проблем, особистостей та особливостей життя українців, розсіяних на австралійському континенті.

Премія імені Дмитра Нитченка – відзнака, яку щороку присуджують до дня народження письменника (21 лютого) за пропаганду українського слова. Заснована 2000 року Лігою українських меценатів та родиною Дмитра Нитченка (Австралія).

Для довідки: Дмитро Нитченко (літературний псевдонім Дмитра Ніценка) – український літературознавець, письменник, мемуарист, редактор, літературний дослідник, педагог, громадський діяч, меценат, що жив і працював у Австралії.

1949 року Дмитро Нитченко разом із родиною переїхав до Австралії: працював у каменоломнях, на електростанції, а у вільний час вивчав англійську мову і писав свої твори рідною мовою, багато з яких після відродження Незалежності були перевидані в Україні. Протягом кількох десятиліть працював учителем та директором українських суботніх шкіл у Мельбурні. Викладав, писав програми, інспектував, довівши кількість цих шкіл до 55 з 2000 учнів. Заснував і очолював Літературно-мистецький клуб імені Василя Симоненка. Як член Об'єднання українських письменників “Слово” керував австралійською філією цієї організації. Очолював Українську Центральну Шкільну Раду в Австралії.

Світлана Короненко-Слабошпицька, виконавча директорка Ліги українських меценатів

“Автор – не ментор і не режисер, він – теж герой. Він – не безликий, як проєктор, він – характерний, і цей характер нам багато про що говорить”.

Наталія ГОРИШНА,
м. Черкаси

Чи зізнатися мені, чи покається? – Роман, який автор писав десять років, я прочитала за сім вечорів. А ще – читаючи, я безжально псувала книгу, малюючи на полях галочки, запитальні та окличні знаки, підкреслюючи (або й закреслюючи) окремі слова й рядки, виділяючи великими квадратними дужками речення й абзаци. Таки ж смайли-вподобайки – вигадка не сучасної, скупі на вияв емоцій доби, гадаю, якщо пошукати, вони знайдуться і на наскельних малюнках. Та й, скажімо, численні начерки облич на шевченкових рукописах – те саме.

До того ж книжка, подарована автором, – це довіра, це отриманий дозвіл покопирсатися у внутрішньому світі героїв (а, як відомо, усі вони – астральні близнюки автора) і навіть – співставити прочитане із власним світосприйняттям.

Сюжет роману, можна сказати, біблійний: вселенський потоп, суцільна завеса безперестанної зливи. За збігом обставин 60-річний чоловік з нашого часу опиняється на рятівному судні (як виявиться потім, точній копії Ноевого ковчегу, наводяться навіть його параметри: висота 3 поверхи, розміри плаского днища 15 x 2,5 м). Вимушена мандрівка триває сорок днів, впродовж якої герой часом впадає у сон, і тоді його відвідують пророчі видіння, а от голоду він зовсім не відчуває (і починаєш розуміти, мова усе ж – про мандри душі, а не тілесної оболонки).

Отож, з’являється вдосталь часу – згадати, переосмислити, уявити і навіть поспілкуватися з

Ковчег життя. Про прочитане

Чирков С. М. Ковчег. Коліскова для смерті. Роман-подорож у 333 спогадах, снах і видіннях. У двох книгах. – К.: “Фенікс”, 2013. – 960 с.

будь-ким, хто жив колись на землі. Приходять: насамперед мама (яка на схилі літ і Господа жаліла, бо він також – самотній), батько, якого згубила не горілка, а пісня, (втім навідується він набагато пізніше), діди, бабусі і пра-пра-родичі, брати, односельці, співробітники, кохані (Ромашки і Неромашки з такими пухлими губами, що їх треба було цілувати по черзі), ближні і дальні знайомі, вожді ХХ століття, титуловані і нікому невідомі письменники і, врешті-решт, сам герой. Він певний час (самотина – вона така) мешкає на ковчегу сам із собою – то з 9-річним хлопчиком, то з 40-річним двійником

Вже з перших сторінок я відчула абсолютну кінематографічність твору: стіни ковчегу – це “грубі, одразу після пилорами дошки, якими не встиг пройтися рубанок”. Так і бачу, як камера повільно наближається, даючи крупний план. Бачу, як колоритно (як наглядно!) лузає насіння баба Іюниха, яке “живим струмочком” стікає з підборіддя... Такі фрагменти в романі загальним обсягом тисяча сторінок – дуже багато.

Хоча ні, слово у руках майстра – набагато точніший, філігранніший за камеру інструмент: “Біля цвинтаря висів ще один металевий брук, покликаний сповіщати про народження у Новолимарівці нового небіжчика”. Народження небіжчика – як це точно по суті! Смерть – це народження, тільки навпаки. У післявоєнний автор саме так і пояснює підназву свого роману: “Адже для земної смерті людина покликана не менше, ніж для земного життя. Коліскою життя починається, коліскою і завершується, отож і коліскових повинно бути дві: коліскова для життя і коліскова для смерті”.

А витюки життя – з дитинства, тому і ковчег автора пливе саме розбурханою річкою Деркул, а не безіменною водною стихією.

І коли я читаю: “просто всі ми народилися в одному селі з різними назвами”, – то погоджуюся і, певна річ, згадую свій рідний Смотрич. Бо й в мого тата була в тих роках “пошерблена й без обуха сокира, на якій рівняли гвіздки...” (Ба! Вона у мене і досі е!)

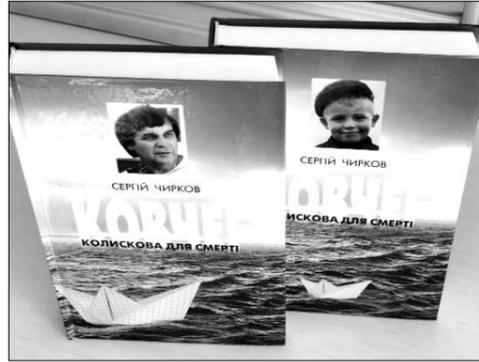
І в моєму селі дозрівали “ягоди агрусу, які треба було їсти, неначе яблука” (так і мені тепер видається), й “смак солодкуватого домашнього вина нагадує причастя”.

І це я провалювалася на тонкій кризі зимової річки, йдучи до школи, бо лінки завертати до кладки, і бродила тунелями між високого снігу, і навіть з уроку мене, відмінницю, “вигонили тільки одного разу”.

І мене також неабияк дивувало, як ото – “новини в селі беруться нізвідки”. І моє тіло й досі “восени, як і навесні, починає ламати, воно просить на горді”.

Та звідки ж насправді узявся ковчег, збудований не інакше як з дерева гофер? Елементи казки (насправді – міфології) в романі присутні, але не більше, ніж у реалі. Тому ковчег побудувала людина, Лісник, “який був завжди”. Він майстрував його для власного порятунку, бо про майбутній катаклізм йому повідомила риба, яку свого часу він врятував. На ковчегу Лісник передбачив навіть... турнік, геть не зайвий для тривалого плавання. Читаю опис обійстя Лісника [давню-давню колись, за чверть століття до мого народження, лісником працював і так само жив у лісі мій дідусь, ніколи мною не бачений, – от і зустрілися]. Та чому ковчегом скористалася інша людина? Питань завжди більше ніж відповідей.

А час іде, і плавба триває, а

довкола “живим був лише дощ”. І ковчег “заселяється” пам’яттю та прапам’яттю. Не секрет, що в Україні всі прізвища мають козацьке коріння, треба тільки оте коріння віднайти-відкопати. От як “копає” Сергій Чирков: жив-був на білому світі хвацький козак Антін. І прізвисько він отримав – Чирко, позаяк турок не відтяв йому великого пальця правиці. Малювати Чирко облишив, а воювати ні, тільки шаблю відтоді тримав у лівій руці...

Де шукати нам давніх кривних? – “Гортайте спалені церковні книги”, – оповідь автор.

Герой оповіді переконаний, що плисти йому на ковчегу 40 днів. Існують знання, які просто нам дані, вони просто – є! Та й це – нібито не потоп зовсім, а якась абсолютно безшумна злива.

Але куди і до кого він припливе?

Можливо, Деркул вже перетворився на Стікс, і ця подорож – в потойбіччя? “А боляче жити йому було завжди”. Приходять на пам’ять десять смертей, після яких, однак, життя поверталося знову. О так, він часом грався зі смертю, кликав її, аж доки смерть почула його поклик і – відгукнулася конкретним запитанням: “Коли?”. Коли їй приходити? На цьому ігри скінчилися, бо стало

страшно “упасти на землю без подвигу”, бо стало ясно яснішого, що “людина смертна і [що вже зовсім несправедливо] – смертна раптово”.

У другій книзі роману начебто не відбувається особливих змін: триває двадцять перший день мандрів (власним світом). Що робити бранцеві човна? Згадувати і винитися, “бо ж ти сам собі – друг і ворог”. Та все ж у героєві стаються зміни – він все більше й щільніше зливається з автором:

“Тепер він у людях відкривав себе, аби хоч трохи зрозуміти, хто він є, навіщо прийшов у світ”. Та й роздуми про сутність поезії належать не вигаданому персонажу, а поету Сергію Чиркову: “Вірші мають народитися, щоб нагадати людям про душу. Душа завжди відгукується на поезію. І найчастіше – болем”. Недарма ж на обкладинки обох книг роману винесені вірші автора (без підпису, але як не впізнати, коли вони цілком могли б замінити анотацію до “Ковчегу”):

*Каміння, хліби і ножі
залишив Господь на межі.*

(...)

*З каміння я вимошу путь,
Хліби нехай птиці склюють.*

*Навіщо от тільки ножі
залишив Господь на межі?*

І знову на величезному ковчегу тісно від “гостей” та від спогадів про них. І кожна завершена доля – трагічна й “болить, навіть коли замало підстав вважати людину рідною”.

“Без минулого не можна навіть умерти”, – я знову повертаюся до ковчегу, на якому пливла разом з Мухом, Божем і Скрипацем (три іпостасі головного героя), а мене, здається, так ніхто й не помітив.

Але важливо інше, те, що автору вдалося в романі згуртувати всіх своїх рідних (розкиданих як неблаганим часом, війнами, світовими вереміями, так і дрібними побутовими непорозуміннями) і, зібравши за одним столом на ковчегу, врятувати від забуття, яке гірше за смерть. А Смерть поруч, за тим самим столом. Хай відпочине по-людськи і послухає коліскову для неї, “бо не чужа вона нам”.

Подорож у 333 спогадах, снах і видіннях

Ця рефлексія, безперечно, поверхова. Проте, можливо, когось зацікавить її предмет, титанічний труд Сергія Чиркова, незвичайна книжка: пізнавальна, інтимна, поетична, гуморна, грайлива й староіконно серйозна...

снів і видінь – село Новолимарівка на Луганщині та інші населені пункти Слобожанщини.

Ковчег – це, власне, прототип біблійного, збудованого Ноем, а якщо копати глибше – шумерського... Де, власне, й розігралася драма зі створенням прибульцями робітників-робів-рабів для роботи в копальнях. Продовжилася вигнанням з Раю, планами знищити недосконале творіння та вирятунням одного праведного роду на ковчегу під час потопа.

Ось тільки Сергій ковчег несе душу, яка, успішно чи ні, потрудилася на земному ґрунті, назад, у рай, слід гадати, туди, де воно все колись і почалося. Несе, відкидаючи, відлуштовуючи від неї, як від соняшникового зернятка, спочатку “дитяче місце”, а власне – дитинство нашого героя, потім астральний план, а власне – Скрипалю... Тут метафора на метафорі. Чи метафора у метафорі.

Доки все це відбувається, перед очима нашого героя – і читача, – як і годиться, мелькають кадри його життя, нарощуючись, накладаючись один на одного, як клітини епітелію, щоб, матеріалізувавшись, ще й стати об’ємни-

ми, ще й повертяться, як модель на подіумі, аби показати себе не тільки у фас, в й із тилу, і в профіль.

Мене дуже цікавить Слобожанщина. Відомо, що Слобожанщина дала багато патріотів-філософів-поетів. І вони, я б сказала, з одного боку, більш послідовні, ніж деякі ліберальні персони західних теренів, а з іншого – менш категоричні: оточення – воно категорія матеріальна, а не суто теоретична. Відчуте на власній шкурі запам’ятовується і впіається більше, ніж висмоктане з пальця.

І тепер я навіть могла б сказати, як колись мої співвітчизниці, подивившись “Санту-Барбару”: “Я там усіх знаю!” Знаю козака Антона Чирка. Таке прізвисько дали йому на Січі, бо вправно “черкав” спочатку на вологому піску, а потім – на папері церкви й портрети. До речі, нашадки, навіть далекуваті, теж мають і любов, і хист до різного роду “черкання”. Терплячих і відповідальних жінок цього роду – і “влюбчивих” чоловіків. Як підростав цей підлісок, а потім його знову скошував на хмиз ненаситний час, неорганічні літуні... Час, що

закручується у вир, як, буває, вода на ставку, і виносить на поверхню пам’яті – і розповіді – то братів нашого героя, то побратимів. То Шура Рябенко пройде тихими крочками, як докір нам, зрячим, але сліпим, то активістка Марія Федорівна проскрипить зношеною за стільки десятиліть, але, здається, безсмертною свиначою шкіряною. Актуалізувалася, до речі, активістка. Вони пильні, активістки, вони актуалізуються й активуються на кожен дриг і пчих влади.

У таку об’ємну книжку треба втягнути. Тут тривимірне відтворення з пам’яті історії роду й народу. У такому собі кружлянні... Автор – не ментор і не режисер, він – теж герой. Він – не безликий, як проєктор, він – характерний, і цей характер нам багато про що говорить.

І тут можна поставити те ж саме запитання: з чого народилася наша національна терплячість і наївність? Чого ми боїмося? Чому вдовольняємося малим, а про велике навіть думати не наважусь? Це теж свого роду дзеркало... Для мене “Ковчег” цінний саме в такому контексті – самопізнання власного й нації.

Це полотно дрібними буквами, місцями – ірреальне, наче сприйняте дитиною, місцями метафоричне, наче сприйняте поетом, нанесене на дикий степ через призму сприйняття Оповідача, що стоїть уже частково над життям. Стиль оповіді, і навіть більше – оця спроба наприкінці все пояснити, теж характеризують героя... Як не зовсім впевнено в собі людину. Це наша національна риса, бо ліс не встигає вирости, і не встигає вирости авторитетність, не встигає вирости кулак, а підлісок косять. Але це інша тема.

Читаючи цю ірреальну подорож, я пройшла стації хресного шляху і свого роду, і своєї землі, центральноукраїнської. І побачила, що нас, власне, не різнить ніщо. Хіба що там крижовник, а тутички – агрус, але цьому якраз ми б легко дали раду. Якби захотіли і думали головою.

Після роману-подорожі Сергій Чирков випустив три книжки поезій: “Скрипаль”, “Ходимо в рай” і “Поza позик”. Вони абсолютно про інше, поезія нікому не рідна. Але першу названо іменем головного героя “Ковчегу” – і це не може бути випадковим. У другій автор досліджує на що, зрештою, перетворюються об’єкції земного раю коханим. У третій витають душі тих, хто сягнув віку, коли хочеться почувати себе поза земними боргами... Далі буде?

Галина ПАЛАМАРЧУК

Я люблю товсті книжки, бо їх на довше вистачає. Їх можна дзьобати, як зернята на призьбі, й не заглядати з острахом у ворочок. Так я читала “Шантарам” і “Тінь гори” Грегора-Девіда Робертса, “Соло для Соломії” Лиса і багато іншого.

Так я читала і двотомник Сергія Чиркова “Ковчег” – книжку в усіх сенсах незвичайну: пізнавальну, інтимну, поетичну, гуморну, грайливу й староіконно серйозну...

Підзаголовок роману-подорожі у 333 спогадах, снах і видіннях – “коліскова для смерті”. Смерть у підзаголовку заінтригувала: це тема, яку намагаються зайвий раз не турбувати й не помічати. Додаткової інтриги додає головна локація цих спогадів,

Безсмертна пісня Богдана Чепурка

Богдан ДЯЧИШИН,
м. Львів

*Летить душа моя над світом
І пісню н'є.
Нехай радіють Божі діти —
Такі, як є.*

Не кожен, народжений жінкою, здатен залишатися дитиною, мислити дитинно, правдою усе своє життя. А “це” дитя природи споглядає рої життя, і в нього “Сміються сльози на очах...”; “Сльоза журчить в пів ока”; “І плакав я сльозами божих речень — / Порізаний на рими і вірші; “І сльоза / в прозоре небо струменіє...”; “Вся правда, як сльоза”. Йому вдається платити сльозами божих речень, які дарує Бог, бо ж поет живе тим, що “Закохалась в мене квітка”...

Дещо писав і опублікував (понад 10 публікацій) про творчість цього талановитого мужа, мого земляка, плугара нив життя української літератури.

Письмо Богдана Чепурка народжується з любові споглядання такого незахищеного живого світу природи, радості від того, що його оточує світ, у якому немає нічого мертвого, і пережита секунда ніколи не повториться. Тексти автора світоглядні — це молитовне благання: “Подай любов, сердечний рай... Любити правду на землі... А всім нам вкупі на землі / Єдиноіслює подай / І братолюбіє пошли!”, вони свідчать про засади, архетипи української ідентичності, сутність людини любові. Автор володіє даром розуміння глибинної сутності речей: “Бог не чинить насильства, не карає злом... Людина сама себе карає, людина людину пожире... життя прекрасне, ніякого пекла нема, а спілкування із Творцем не тільки можливе, а й повсякчасне”. “В нутрі кожного змагаються дві сили (добро і зло. — Б. Д.)”.

*У Всесвіті абсолютна гармонія...
Від захвату, який цей світ чудовий,
Завмерло дихання небесної безодні.
Лиш чути, як воркує ритм у слові.
І зорі шлють сигнали одна одній.
Той ритм невтомний Всесвіт
будоражить.
І знов малесенька загублена планета
Народжує щораз нових поетів,
Та лиш один в сто років правду каже.*

На небесах пекла нема — це видумки... Звідки взялося “пекло” на землі? “Від “пекла”, що в людині, — пекучої жаги набування (amor habendi), від того, що вона переступила межу достатнього для тіла, а про потреби душі взагалі не дбає. Звідси — виснаження землі, як і тих, хто скроплює її потом, — приневолених гасити негасиму жагу набування, яка роз’їдає неситих” (Андрій Содомора).

Богдан Чепурко — поет, прозаїк, філософ, який повсякчас прагне зрозуміти,

осмислити серцем, душею те, “що Бог учинив, від початку та аж до кінця...” (Книга Екклесіястова 3:116): “Мій краю, раю мій / Моя ти Україно”. Аж дух перехопило:

*Летить осіннє сонце. Й неба край
Вмивається, втирається тим сонцем.*

Таки філософ поетичного слова, в якому життя любові засіяне зірками Всесвіту... Тому-то Всесвіт любові Богдана Чепурка має сміливість сказати: “А Бог мене гладить твердою як правда рукою”, бо ж зорить він правдою, вірою у Всесвіт вічності. Україна переможе в страшній борні з не-людьми і буде “із Богом вічна!”, якщо ми будемо з Богом...

*Й всміхається між зорями Всевишній.
І летять сузір’я в божу далечинь,
Розквітчуючи світлом потойбіччя...*

*...Моя Вкраїна, поміж всіх зоринь —
Зори мені і будь із Богом вічна!*

Далі. **Пам’ять — це наше серце** (Роздуми над віршем Богдана Чепурка “Пам’ять”. Кервавиця. Т. 1. Захлявнівські вірші. — Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2023. — 396 с.).

*Наповнена природа голосами,
Яких не чуємо, а серце відчуває...*

Природа, земля українська голосить, промовляє могилами вічності: “Минуле не хоче вмирати. Якщо задуматися над ним, воно може пояснити і сьогодишнє, й завтрашнє” (Михайло Слабошпицький, “Тіні в дзеркалі”).

Пам’ять — фундамент нашого розуму, наше минуле і майбутнє. Серця наші зболені минулим, зморені сьогоденням, та все ж зорять надією на майбуття. Голос минулого звиває до нашої пам’яті:

*Їх чує кров клітинами всіма —
З глибин віків летять вони над нами.*

*Про що їх клич — могильними горбками?
Про що говорить пісня ця проста?*

*Чому так важко думка дороста...
“Думка дороста...”* Думки — це не просто пульсування свідомості, що спонукає до мисленого діяння, а й згусток енергії слова, мови, дарованої нам Богом.

У Богдана Чепурка — кожне слово витончене, метафори додають глибинного змісту дійства, присуття наскрізна гармонія вірша, гармонія в кожному рядку, щось прочитується між рядків... Повага до слова рідної мови — це поезія, яка спонукає до розмислів, виховує українськість читача.

У цьому жорстокому сьогоденні мусимо надіятися на власні духовні й фізичні сили, пам’ятаючи твердження Івана Пулюя, що “Бог стоїть за тим, ...за ким культура і цивілізація!” Мусимо усвідомлювати, що місія України, українця полягає в тому, щоб нести світові дух правди й оживити змертвілу суспільність до життя. Чи людство планети Земля об’єдналося у боротьбі з нелюдьми, небаченим злом? Ми вдячні іншим народам, дружнім державам за допомогу, але ж “Пече лиш те, в якому

сам гориш” (Ліна Костенко, “Сніг у Флоренції”).

З огляду на смертність свого людського тіла, ми минаємося й проминаємо — дух же наш, набутий упродовж життя, слугує вічності. При своєму зачатті ми вчовидь одержимо крихтинку Духу від Бога, примножуючи цей скарб упродовж свого життя. Праця, знання постійно формують духовність нашого ества. Яка праця, які знання — така й духовність. Забагато духу не буває — так само, як і знань, любові та кохання. А мозок — модель Всесвіту з незвіданими світами та явищами — необмежений у здатності накопичування інформації.

*До неминучості навечно будь рабами
Минучості, вмиручості людської,
Вечності найкращих поривань...*

*Вмирає тіло. Завмирає грань.
Куди ж, куди летить цей вічний поїзд?
Чому так тяжко, ніби йдеш віками...*

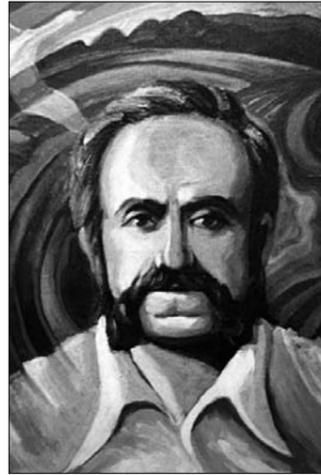
Література на папері донесочу сміється й плаче: “Коли камінням здавлена душа, / Сама стає, як той біблійний камінь?” Людина в житті — істота творча й вільна, “крила має, але не літає”, бо біль її тримає. “Але минає час, і ми дізнаємося, що вже ніколи не почуємо ясного сміху когось із нас, і тоді стає зрозуміло, що та оаза — назавжди заборонена для нас. Відтоді починається наша справжня скорбота, не та, що розриває душу, а якась гірка” (Антуан де Сент-Екзюпері, “Планета людей”)...

*Чому так тяжко йти моїм чуттям,
Мені самому до страшного болю —
По незасіяному цвинтарному полю,
Якого я нікому не віддам!*

“Перікл, опинившись у Пантікапей: “Чудова земля, і народ міг би перебратися сюди, але як бути з кладовищами, на яких поховані великі предки? Без них народ може змаліти навіть тут!” (Василь Земляк, “Лебедина згряя. Зелені Млини”).

Письменник-мислитель уміє злучити минуле з майбутнім! Бо як тоді нам поєднати своє життя з минулим, як зберегти в пам’яті тих, кого вже нема посеред нас? Як глибоко все те, що відійшло, має пронизати наші серця? А таки мусить проникнути якнайглибше, щоб воно, те серце, не здичавило, не позбавило нас зв’язку з майбутнім.

Не один я все життя шукав правди й ідеалу. Розчарування й руйнація стереотипів допомогли усвідомити, що **правда (істина) — це не що інше, як розуміння того, що ми є і створені Богом**. Я, ми — є: “...я і є пам’ять, і тому я вічний” (Павло Загребельний, “Я, Богдан”).

Скроплена рясним дощем-кров’ю наших воїнів світла українська земля промовляє до нас їхньою саможертвальною любов’ю до України, волі і звиває до наших сердець зберегти пам’ять про них:

*Народе мій, на самому краю,
На пограниччі правди і краси —
Я пам’яттю глибокою стосил:
Немає мертвих в рідному краю!*

“Немає мертвих в рідному краю!” У різних часи, на різних цивілізаційних зламах мислителі різних народів намагалися переконати нас, що людина, позбуваючись свого тілесного існування, продовжує жити в душі, у спогадах, у серцях живих... Пам’ять... Трагедія ж наша в тому, що живемо у світі речей, у світі глінного побуту, а не в світі безсмертної ідеї, яку обгрунтовують сучасні наукові досягнення.

*Ніхто не знає, як життя поверне,
Отож, вперед — і пісню з-під коліс
Рятуючи поглядом, бо віриш недаремно
У гін життя і геніальній віри.*

*Й всміхнеться тобі світ в обіймах тайни,
І бризнуть бризки сонця з божих віч.*

Пам’ять, сердечний погляд на речі життя — сльоза минулого і майбутнього: “Погляд, крок назад (retro), у минуле, — завжди дотик до серця. Найкраще про це — Вергілій своїм знаменитим рядком з “Енеїди”: “Є такі сльози речей, і що смертне — торкається серця”. “Краплиною вічності” назвав цю віршову сентенцію Віктор Юго (“краплина” — це також “сльоза”), а “речі” латиною (res) — це також події, дії людини, її думки, почуття, вся життєва реальність” (Андрій Содомора, “Стою, мов явір в огняній одежі...” — “Слово Просвіти” ч. 49 (1233), 7–13 грудня 2023 р.).

Р. С. Богдан Чепурко народився 26 серпня 1949 року в Осівцях Бучацького району Тернопільської області. Автор сорока шести книжок прози і поезії. За пів століття творчих змагань оприлюднив у періодиці понад тисячу різножанрових текстів.

* У тексті цитати з книг Богдана Чепурка: “Кервавиця”, “Дивина”, “Софія”, “Сотворення світу”.

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

“Хазяйка крамниці”: реальність і демонологія

Звичайно ж, рішуче відмежуватися від себе неможливо. І за уважного прочитання помічаємо й те, що так чи інакше постає у своїй логічній тягlostі. Як ось уміння виокремлювати характерів у їхній індивідуальній виразності, тяжіння до діалогу. Хоча останнє потребує уточнення.

“Хазяйка крамниці” — суціль діалог, що пов’язано з неабияким ризиком. Бо тільки динамічність подій, неабияка майстерність можуть порятувати текст, де персонажі весь час говорять. І діалог цей, за окремими винятками, справді динамічний.

У попередній книжці “Хай святиться ім’я Твоє” М’ятювич на матеріалі області (на жаль, досі Кіровоградської) явив зріз українського суспільства даністю на 2010 рік.

У новій повісті фабула віддалена в часі. І стосується тієї пори, коли про найбільшу трагедію України — Голодомор — мовилося

“Хазяйка крамниці” — нова книжка прозаїка з Кропивницького Валерія М’ятювича (Кам’янець-Подільський, ТОВ “Друкарня “Рута”, 2024). Книжка, яка дивує несхожістю з попереднім твором автора “Хай святиться ім’я Твоє”. Зауважити це важливо не лише тому, що з цієї несхожості починається відлік загадковостей, яких у ній предостатньо. А й тому, що небагатьом авторам щастить постати в новій переконливій якості.

з кон’юктурними засторогоми, з озиранням на офіціоз. Коли ще далеко не всі усвідомлювали її кричущу аномальність і масштаби, і воліли заплюшувати очі на незручну правду. Як це сталося з очільниками районної газетки, куди випало потрапити молодому журналістові Федору Луговому.

Сюжет повісті, його силове поле — розкручування карколомних подій навколо

цього факту з наростаючою інтригою.

Приціл на читабельність, налаштованість на те, щоб тримати читача на гачку, не дати йому розслабитися, очевидні. І письменнику це вдалося. Він веде свою сольну партію цілеспрямовано і впевнено.

Цей солоспів — поєднання раціонального й ірраціонального. М’ятювич, певна річ, не перший, хто вдається до цього прийому. Але його практика підтверджує: талановитий автор неодмінно привносить свіжину до вже задіяного.

Українські реалії й українська демонологія, містика і будення, дивовижні придибненні спонукають озирнутися на раннього Гоголя, на чудовий, нині майже за-

бутий роман Ільченка “Козацькому роду нема переводу”, ба більше, навіть на одіозного для свідомого українця Булгакова з його “Майстром та Маргаритою”, зрештою, на невмирушого барона Мюнхгаузена.

Та це принагідно. У М’ятювича, зрозуміло, це має вияв локальніший.

Уява — з часот, без якої письменника не уявити. У цього автора вона живиться яскравими місцевими реаліями.

Повість “Хазяйка крамниці” — порятунком від психологічної втоми, накопиченої нами за роки звірств російського фашизму. Вона притягальна світлом мирного життя, яке, з огляду на пережите, видається майже нереальним.

Дуже доречно в ній ілюстрації Олександра Кир’янова. Вони увиразнюють текст, додають йому правдивості і притягальності.

Ловлю себе на думці: а якою ж буде наступна книжка Валерія М’ятювича? З огляду на задіяні ним несподівані резерви він ще не раз подивує читачів своєю світоглядною свіжістю, вигадливістю і динамічністю письма.

“Якби я був недолюд, кровопивця,
то й тоді для мене удатнішої страти
не можна було би придумати”.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Розмова з Тарасом Шевченком

Звісна річ, уявна. Зате Шевченкові тексти реальні, справжні – кожне слово, кожна буква, ніже тая кома. З його Щоденника, листів, поезій...

Мені здається, нині вкрай важливо подумки зійтися з українським Кобзарем “на раду тиху, на розмову...”

Така розмова не може бути всеосяжною, поготів у межах однієї публікації. Цього разу хочу лише “зачепити” чотири теми: “Покликання”; “Заслання”; “Журнал”; “Будень”.

Покликання

– Тарасе Григоровичу, говорячи вашими словами, “я щось маю розпитати, дещо розказати” про ваше життя...

– Історія мого життя становить частину історії моєї батьківщини. Але я не маю духу входити у всі її подробиці...

– Коли почали писати вірші?

– Вірші я любив з дитинства і почав писати у 1837 році... З перших, слабких моїх спроб, написаних у Літньому саду, надрукована лише одна балада “Причина”. Як і коли писалися наступні за нею вірші, про це тепер я не відчуваю бажання довго говорити...

– Ви щасливо стали улюбленим учнем великого Карла Брюллова й навіть жили в його майстерні? Про що думали й що передусім робили в цьому храмі мистецтв?

– І що ж я робив? Чим займався в цьому святилищі? Дивно подумати. Я займався тоді написанням малоросійських віршів, які згодом упали таким страшним тягарем на мою убогу душу. Перед його прекрасними творами я задумувався і плекав у своєму серці свого сліпця Кобзаря і своїх кровожерних гайдамаків. У затінку його витончено-розкішної майстерні переді мною мелькали мученицькі тіні наших бідних гетьманів, розстелявся степ, усяний курганями. Переді мною красувалася моя прекрасна, моя бідна Україна... І я задумувався, я не міг відвести своїх духовних очей від цієї рідної чаруючої краси. Покликання, і нічого більше...

– Але в Академію мистецтв ви потрапили чудом, аби здобути фахову освіту художника й опанували її з успіхом...

– Я добре знав, що живопис – моя майбутня професія, мій насущний хліб. І замість того, щоб вивчати його глибокі таїнства, та ще під керівництвом такого вчителя, яким був безсмертний Брюллов, я писав вірші, за які мені ніхто гроша не заплатив і які, зрештою, позбавили мене свободи...

Справді, дивне це невгамовне покликання!

– Здається мені, що час підготовки й виходу у світ 1840 року вашого “Кобзаря” був освітлений щасливою дружбою з молодим художником Василем Штернбергом, якому ви довірили створення фронтиспису до першого видання й присвятили один із восьми творів – поему “Іван Підкова”...

– Ми жили разом із незрівняним Штернбергом, і жили так, як дай Бог, щоб брати рідні жили...

Тоді ще ми були учнями в Академії... Дуже добре тоді жилося!... Боже-батьку, як згадаєш оте життя вольне, молоде, веселе! – наче сонце освітить чорну хмару, осяє мою сумну душу, серце зрадіє, оновиться...²

– Уже в поемі “Катерина” ви вказали на чужий українцям край – Московщину – і нарекли навіки: “москалі – чужі люди”.

– “Катерина” збудила ентузіазм у малоросіян, і я став продовжувати писати вірші, не полишаючи живопису.

– Уперше побувавши в Москві в лютому 1844 року, ви написали в місті один-єдиний вірш, але то був доленосний “Чигрине, Чигрине...” з московськими вражними ребрами, скородженими українцями. Через п’ять місяців, у липні 1844-го, у комедії “Сон” Ви

вперше поклали відповідальність за нищення України на Москву, а наступного року вбивчо підтвердили це у “Великому льосі”...

– Як Батурин славний
Москва вночі запалила,
Чечеля убила

І малого, і старого
В Сейму потопила.

– Наш Кобзарю, перед написанням історичного “Заповіту” ви залишили підкази, що в ньому йдеться саме про московські кайдани – у поемі “Кавказ”, у Посланні “І мертвим, і живим...”. Особливо мене вразило, що в поемі “Чернець” усе це зосереджено в одному рядку...

– Кайдани брязкають... Москва...³

– Хто з друзів оцінював толково вашу поезію?

– Михайло Семенович (Щепкін. – В. М.) у цій справі мені не суддя. Він надто захоплюється. Максимович – той просто благоговіє перед моїм віршем, Бодянський теж... Куліш хоч і жорстко, але іноді скаже правду; зате йому не говори правди, якщо хочеш зберегти з ним добрі стосунки...⁴

– Тарасе Григоровичу, заарештовані в справі Кирило-Мefeldivського братства, ви перебували у квітні-травні 1847 року в казематі III відділу в Петербурзі разом з Василем Білозерським, Миколою Гулаком, Миколою Костомаровим, Пантелеймоном Кулішем та ін. Уже будучи на засланні, ви написали пронизливу поетичну посвяту своїм союзникам “Згадайте, братія моя...”. Які рядки з неї на той час вважали особливо важливими?

– Любіться, брати мої,
Україну любіте
І за неї, безталанну,
Господа моліте.

– Ці слова назавжди. Ваше покликання невіддільне від України. Можна передати цю живу правду “всетворящої любові” в одній строфі?

– Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю!

Заслання

– Як ви сприйняли безсудну бузвірську форму покарання вас десятьма роками заслання із суворою царською заборобою писати й малювати?

– Якби я був недолюд, кровопивця, то й тоді для мене удатнішої страти не можна було би придумати, як заславиши мене в Окремий Оренбурзький корпус солдатом. От де причина моїх несказаних страждань. І до всього мені ще заборонено малювати... Трибунал під головуванням самого сатани не міг би виголосити такий холодний, нелюдський вирок...

Трудно, важко, неможливо заглушити в собі всяку людську гідність, стати навиятку, слухати команди і рухатися, як бездушна машина.

– У вас був автопортрет-малюнок, на якому ви зобразили себе в повному обмундированні, проте без... чобіт. Яка самоіронія! Ви зняли з себе, здається, найневисніше, безпосередньо дотичне до муштри на плацу, – чоботи...

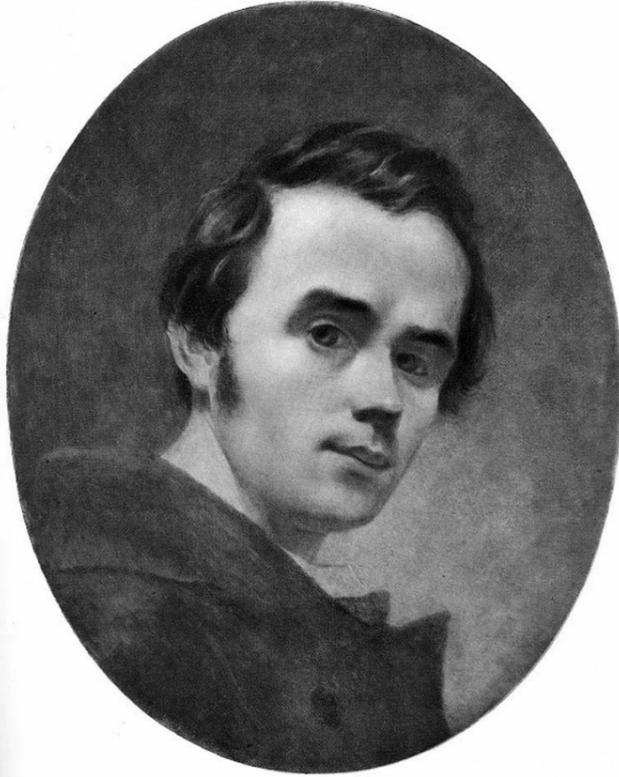
– Майор Мешков (командир 5-го лі-

нійного батальйону Окремого Оренбурзького корпусу. – В. М.), бажуючи зачепити мене за живе, сказав якось мені, що я не буду вміти в порядну гостинну ввійти, якщо не виучусь, як слід бравому солдату, витягувати носка. Мене, однак, це не зачепило за живе. І бравий солдат мені здавався менше за осла схожим на людину, чому я і думки боявся бути схожим на бравого солдата.

– Так і вистояли...

– У незабутній день оголошення мені конфірмації⁵ я сказав собі, що з мене не зроблять солдата. Так і не зробили...

Мені здається, що я точно такий самий, яким був і десять років тому. Жодна риса в моєму внутрішньому образі не змінилася. Чи добре це? Добре. Принаймні, мені так здається. І я від глибини душі вдячний моєму Всемогутньому Творцю за

Т. Шевченко. Автопортрет. 1840 р.

те, що він не допустив жакливному досвіду торкнутися своїми залізними кігтями до моїх переконань, моїх дитяче світлих вірувань.

– Були такі часи, коли насильна від’єднаність від української громади та друзів ставала болісно-нестерпною, скажімо, у перші місяці 1849 року в Раїмі, коли не прийшло жодного листа з України?

– Хіба самому написати
Таки посланіє до себе,
Та все дочиста розказать,
Усе, що треба, що й не треба.

.....
Либонь, уже десяте літо,
Як людам дав я “Кобзаря”,
А їм неначе рот зашию,
Ніхто й не гавкне, не лайне,
Неначе й не було мене.

.....
Мій Боже милий! як хотілось,
Щоб хто-небудь мені сказав
Хоч слово мудре; щоб я знав,
Для кого я пишу? для чого?
За що я Україну люблю?

.....
А все-таки її люблю,
Мою Україну широку...

– Полегшало, коли у 1853 році комендантом Новопетровського укріплення – “безмежної тюрми” в “безкінечній безлюдній пустелі”, “вертепу мерзот”, “темного закутка імперії” – став майор Іраклій Усков...

– Як же бути порядному і сімейному чоловіку комендантом цього кубла безмежних мерзот? Бути суддею і розсуджувачем цих безкінечних щоденних гидот. А він як начальник зобов’язаний бруднитися в цій смердючій грязюці...

– Усков звільнив вас од муштри, негласно дозволив писати й малювати, радий був бачити у своєму домі.

– Увесь вільний час тепер я проводжу в їхньому сімействі; у них двоє миленьких дітей, Наталочка і Надійка, і це мій єдиний відпочинок у цій глушині.

– Улітку 1857-го ви практично перебралися на комендантський город, де наодинці в кибитці зручно було писати, а в землянці ховати написане й намальоване, там навіть спати можна було...

– Ночував на городі, в комендантській бесідці. Це моя теперішня резиденція... Насолодившись прекрасним світлим ранком на городі, я о дев’ятій годині пішов в укріплення...

– Як на мене, вінцем такого життя стало придбання вами наприкінці червня власного чайника...

– Щоб надати більше втіхи моїй самотині, я вирішив завести мідний чайник... Проходячи повз шинок, я побачив обшарпаного, але тверезого денщика одного з офіцерів, які шойно прибули, з мідним чайником...

“Чи не продаєш чайник?” – запитав я у нього. “Продаю” – відповідає він. “Чи не хапаний?” – “Аж ніяк. Сам пан велів продати. Він думає самовар завести”. – “А скільки коштує?” – “Рубль срібла”. “Полтина срібла”, – сказав якомога байдужіше і пішов своєю дорогою. Ледве встиг я зробити кілька кроків, як він наздогнав мене і без торгу вручив мені давно бажану посудину...

– Можна лише захоплюватися вашою вправністю в миттєвому блискучому торзі... Проте хочу встигнути попросити підтвердити, що ви захопилися саме моральною чистотою Агати Ускової – дружини коменданта Новопетровського укріплення. Мене переконує рядок з вашого листа до Броніслава Залеського в лютому 1855 року: “Не допускай, друже мій, і тіні чогось порочного в непорочній любові моїй”...

– Яке чудесне, дивне створіння, непорочна жінка!.. Я полюбив її піднесено, чисто, всім серцем і всією вдячною моєю душею...

– Вона також знайшла у вашій особі чесну, правдиву, моральну людину, яка не шукала жіночого товариства, не любила карт. Але ваше ставлення до Агати Омелянівни невдовзі кардинально змінилося...

– Агата, моя моральна опора, моя єдина опора, і та похитнулася й раптом зробилася пустою та безживною. Картярка, нічого більше. Або це мені здається так, або насправді так є⁶.

– На засланні вашим щирим другом став земляк із Звенигородського повіту, рядовий Андрій Оберемко. За що йому така честь?

– Я полюбив його за те, що він упродовж двадцятилітнього солдатського вульгарного, паскудного життя не опошпив і не принизив своєї національної і людської гідності. Він остався вірним у всіх відношеннях своїй прекрасній національності...

– На чужині-засланні знайшовсь-таки той, з ким серцем ділитись?

– Якщо блискалки світлі хвилини в моєму темному довголітньому ув’язненні, то цими солодкими хвилинами я завдячую йому, моєму простому благородному другу

Андрію Обеременку⁷.

— Пошлю думу аж до вас, аби достеменно дізнатися, що ви збиралися робити та заради чого творити на волі, коли наприкінці заслання вже могли дозволити собі подумати про майбутнє?

— Про живопис мені і думати нічого. Це було би схоже на віру, що на вербі виростуть груші. Я й раніше не був навіть і посереднім живописцем. А тепер і поготів. Десять років невправління здатні зробити і з великого віртуоза найзвичайнішого шинкового балалаєчника. Отже, про живопис мені і думати нічого. А я думаю присвятити себе повністю гравюрі акватинта⁸... А в проміжку часу робити рисунки сепією зі знаменитих творів живопису, рисунки для майбутніх естампів. Для цього, я думаю, достатньо буде двох років старанного заняття.

Потім поїду на дешевий хліб у мою милу Малоросію і візьмуся за виконання естампів... З усіх образотворчих мистецтв мені тепер найбільше подобається гравюра. І не без підстав. Бути хорошим гравюром значить бути поширювачем прекрасного і повчального в суспільстві. Значить бути поширювачем світла істини. Значить бути корисним людям і угодним Богу...

Уявляю себе вже вправним гравюром, роблю кілька рисунків сепією із знаменитих творів в Академії і в Ермітажі, і з таким запасом відправляюся в мою милу Малоросію, відворюю в гравюрі знамениті твори обожнюваного мистецтва. Яка солодка, яка відрадна мрія! Яке повне, безтурботне щастя!

— Дорогий Тарасе Григоровичу, у світовому малярстві, мабуть, не знайдеться такого самокатування й самозречення... Щодо дворічного плану після заслання, то ви його перевиконали, ставши у вересні 1860 року академіком з гравірування... Та схоже на те, що в Божому замислі щодо вас і України ваше шире прагнення було замалим для Пророка й Націтворця.

Журнал

— Дехто з дослідників вашої біографії вважає, що на засланні ви вели свій зошит для записів, або Журнал, уже з червня 1847 року...

— Мені слід було почати свій журнал з часу посвячення мого в солдатський сан, сиріч із 1847 року? Згадуючи ці минулі сумні десяти роки, я сердечно радію, що мені не прийшла тоді блага думка обзавестися записним зошитом. Що б я записав у ньому? Навіть спогад про минуле й бачене впродовж цього часу викликає у мене трепет. А що ж було б, якби я записав цю похмуру декорацію і бездушних грубих лицедіїв, з якими мені довелося розігрувати цю похмуру монотонну десятилітню драму? Мимо, пройдемо мимо, минуле моє, моя підступна пам'ять!

— Стає зрозуміло, чому ви взялися за Журнал аж через десять років, у червні 1857-го, коли до закінчення заслання залишалося трохи більше місяця і можна було в очікуванні волі хоча би подумки освітлити своє сучасне і майбутнє...

— Звернемося до світлого і тихого, як наш український осінній вечір, і запишемо все бачене й чує і все, що серце продиктує...

— Знаю, що починати було нелегко...

— Зовсім нема, здається, чого записати... А сатана так і шепоче на вухо: “Пиши, що не попало, брешти, скільки душа забажає. Хто тебе перевірятиме. І в шанцевих (суднових, вахтових. — В. М.) журналах брешуть, а в такому, в домашньому, і Бог велів”...

— Сто разів перечитував щоденникові записи ваші, зробив до них більш як дві з половиною тисячі коментарів і можу засвідчити, що “се не казка, а билиця”. Поготів, на мій погляд, вони важать для нащадків не менше, ніж “Кобзар”... До речі, ви найчастіше вживаєте назву “журнал”: “мій журнал”, “в мійому журналі”, “прозаїчний журнал”, “записуючи в журнал”... Але є й чимало інших назв.

— Строката книга, пам'ятна книга, мої

записки, записний зошит, моя незмінна хроніка, моя вірна хроніка, прозаїчна хроніка...

— Цікаво, що відчували-думали після першого місяця ведення Журналу?

— Який добрий геній шепнув мені тоді цю думку? Ну, що б я робив упродовж цього минулого безкінечно довгого місяця? Хоча й це заняття мимохідне, але все-таки воно віднімає у невідв'язної скуки кілька годин дня. А це важливо для мене тепер послуга. У перші дні не подобалося мені це заняття⁹, як не подобається всяке заняття, поки ми його собі не засвоїмо, не змішаємо його з нашим насущним хлібом. Спочатку я брався за свій журнал, як за обов'язок, як за пунктики, як за рушничні прийоми...

— Ви навіть пов'язували підвищення свого інтересу до Журналу з появою у вас уже згаданого чайника...

— З того щасливого дня, коли завів я мідний чайник, журнал для мене зробився необхідним, як хліб із маслом до чаю...

— Жартуйте! Насправді у вас є шире знання щодо справжньої важливості Журналу...

— Сей журнал у томліві дні доживання став для мене необхідним, як стражденному лікар...

— Між іншим, Хроніка — це теж точна назва для ваших записів. Скажімо, ви скрупульозно зафіксували отримання радісної звістки про звільнення — 21 липня 1857 року об 11-й годині ранку. Втім, ясно було, що до від'їзду з Новопетровського укріплення залишається тижнів зо два, то як ви вирішили вчинити з Журналом?

— Буду, не порушуючи заведеного порядку, число за число вести свій журнал. Михайлу Лазаревському замість листа надішлю два зошити мого журналу, нехай читає з Семеном (С. С. Гулак-Артемівський. — В. М.), чекаючи мене, його широго, щасливого друга¹⁰.

Будень

— В одному з листів у вас є зворушлива згадка про “такий дрібний будень”, тож хотілося б особливо чути й уважно торкнутися ваших кулінарних смаків: “А петрушку / Криши в юшку, / Буде смак, буде смак!” І найперше запитую про той прецікавий історичний факт, коли в травні 1859 року Василь Тарновський (молодший) привіз у Петербург славний український харч, а ви відправили до нього приятеля з, як мені здається, найкоротшим своїм листом...

— Вручителю сего вручите сало. Тарас Шевченко.

— А наприкінці того ж року писали в Україну з подібного приводу до свояка Варфоломія Шевченка...

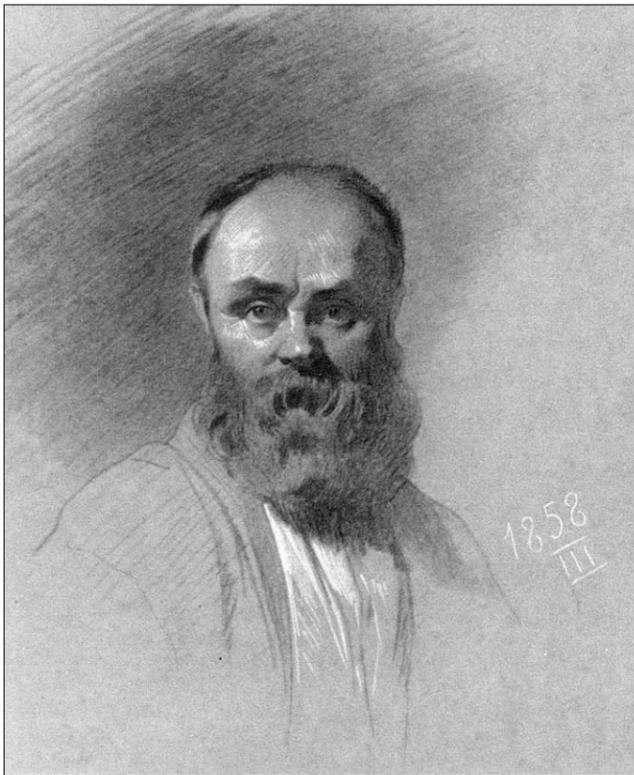
— У тебе, здається, годується кабан в сажі (рублений хлів. — В. М.)... і ти, певно, заколеш його к святкам, то пришли мені по почті 20 фунтів ковбас... Та якби до ковбас та ще й сала додати, то воно б дуже добре було!

— Та ж як і подякували гарно вже тільки за вислані Варфоломієм Григоровичем ковбаси!

— За ковбаси і сало спасибі тобі, а як получу та покуштую, то ще раз скажу спасибі... Мені байдуже, що ми вже не ті стали, аби ковбаси не старілися, а з ними і ми помолодіємо.

— Ніхто в цілому світі за будь-яких часів не давав такої височенної оцінки цим продуктам! Не меншого заслуговують й українські вареники. Тільки ви можете точно передати, як іще на початку 1843-го жартома шетили свого друга Якова Кухаренка, котрий далеко спокушав цією стравою.

— Як будете ви мені розказувати про вареники та проче, то я вас так вилаю, як

Т. Шевченко. Автопортрет. 1858 р.

батька рідного не ляв. Бо проклятуца ота страва, що ви розказували, неділь зо три снілась. Тільки що очі заплющу, вареник так, так тобі і лізе в очі, перехрестися, заплющися, а він знову...

— Є переказ, як одного разу в сім'ї коменданта Новопетровського укріплення Іраклія Ускова готувалися пельмені, й вас запитали, скільки зробити на вашу пайку, а ви відповіли, що “сотню”. Цю сотню приготували крупнішими, але ви гарненько все з'їли без жодних наслідків...

— Я, проти звичаю, і, певна річ, на шкоду шлункові, не мав сили відмовитися від пельменів. Пельмені були майстерно приготовлені, і я зробив їм неудавану честь. Після вечері я довго гуляв навколо городу... Спогадай мене заколисали, я солодко заснув... Це все пельмені так наметаморфозили...

— Відомо, що ще на початку 1857 року, готуючись до повернення із заслання, Ви призапасили шинку — “заготовив для трудного шляху сей необхідний копчений продукт”, але з Журналу видно, що й раніше “куштували її кілька разів”, скажімо, 12 липня...

— Я надумав спробувати шинку власного приготування. Для цього випив фундаментальну чарку горілки, закусив молодю редькою, потім уже приступив до власного витвору. Шинка виявилася чудовою, свіжою, незважаючи на те, що приготовлена була ще у генварі місяці...

— Ще запитую нашвидку про те, та се, та оне... У дитинстві вам доводилося бачити, як у сім'ї випивають чарочку-другу горілки?

— Бувало, в неділю, закривши Мінею, По чарці з сусідом випивши тієї, Батько діда просить, щоб той розказав Про Коліївщину, як колись бувало...

— Знаю, що ви рішуче засуджуєте пияцтво...

— Тоді прощай все — і геній, і мистецтво, і слава, і все чарівне в житті. Все це вляжеться, як у могилі, на дні всепожиряючої чарочки...

— Як би ви відтворили процес необтяжливий випивки?

— Вип'єш перву — стрепенешся, Вип'єш другу — схаменешся, Вип'єш третю — в очах сляє, Думка думку поганяє¹¹.

— Мені вдалося дізнатися, що на Великдень 1857 року добрий друг Михайло Лазаревський прислав вам у Новопетровське укріплення 25 штук гаванських сигар...

— Такого святого радостного Великодня у мене ще й зроду не було... Як закурих твою сигару, я десять літ уже не курих сигари, то як закурих твою гавану, то так мені запахло волею, що я заплакав, як тая дитина...

— Та ж якось ви з'явилися з сигарою в роті навіть у сім'ї коменданта Ускова, де й маленька чотирирічна донька його була...

— Всі, починаючи з Наталочки, немало здивувалися, побачивши, що в моєму лиці стирчить і димиться сигара. А нянька Авдотья, уральська козачка, та зовсім у мені розчарувалася, вона досі думала, що я принаймні капличник (служитель невеликої молитовної споруди. — В. М.). А я такий же еретик-шепотник (лайливе прізвисько православних, які хрестилися триперстям. — В. М.), як і інші. Всі ж загалом погодилися, що мені сигара до лица і що з сигарою в лиці я схожий на вояжера порядного тону. Такому вдалому порівнянню я і не думав перечити...¹²

— Хвалить Господа, Ви звеселіли, але жаль охоплює мою душу, що доходить до кінця наша розмова... Поете, найдорожчий українцям, благословіть нас твердими руками на неминучу перемогу над імперським лютим ворогом — Московщиною!

— Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!

— Кобзарю наш єдиний, вічний без краю, яке найсвятіше почуття має з'єднувати націю на шляху до, говорячи вашими словами, сонця правди?

— Свою Україну любить,
Любить її... Во время лете,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа молишь.

¹ Це багатогранне слово взяв у Шевченковій поезії, як і цілий ряд інших із його мови, аби збагатити своє спілкування з Кобзарем.

² Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Що за щира людина був отой Штернберг! Як то гарно було товаришувати з ним!” // Слово Просвіти. 2023. 18–24 травня.

³ Докладно див.: Мельниченко В. Чи сповнено Заповіт Тараса Шевченка? // Слово Просвіти. 2024. 11–17 січня.

⁴ Докладно див.: Мельниченко В. Подобиці Шевченкового життя. Київ: Либідь, 2021. С. 120–147.

⁵ Конфірмацію (затверджений царем безсудний вирок) Шевченкові було оголошено 30 травня 1847 року.

⁶ Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Я полюбив її піднесено, чисто, всім серцем...” // Слово Просвіти. 2019. 13–19 червня.

⁷ Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Я завдячую моему другу Андрію Обеременку” // Слово Просвіти. 2019. 8–14 серпня.

⁸ Акваінта — метод гравіювання, що полягає у протравлюванні кислотою поверхні металевої пластини з наплавленим асфальтовим чи каніфолевим пілом і з зображенням, що наноситься кислотостійким лаком.

⁹ Це не зовсім так, адже на другий день після початку ведення Журналу Шевченко записав: “А писати охота страшна...”

¹⁰ Тоді Шевченко не надіслав Лазаревському свої записи за півтора місяця, зате через рік, 12 липня 1858 року, подарував другу в день його 40-річчя весь твір — окремих саморобний зошит-альбом, виготовлений із дев'яти пронумерованих менших зшитків, оправлений у коричневий сап'ян, із витисненими золотом на лицьовому боці словами: “Дневник Шевченка с 12 июня 1857 до 13 июля 1858 года”. Звідси пішла традиція офіційної назви автобіографічного твору поета Щоденником.

¹¹ Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Мене неволя і горе не побороло...” // Слово Просвіти. 2019. 23–29 травня.

¹² Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Якби ще хорошу сигару вткнути в лице...” // Слово Просвіти. 2019. 30 травня — 5 червня.

Іван Миколайчук у міжнародних проєктах

Лариса БРЮХОВЕЦЬКА,
головна редакторка журналу “Кіно-Театр”

Зі світової практики відомо, що зарубіжні продюсери пропонують співпрацю режисерів, якщо він здобув міжнародний успіх своїм фільмом. Такий успіх здобули українці — співавтор сценарію і режисер Юрій Ілленко та автор ідеї, співавтор сценарію, укладач музики й виконавець однієї з головних ролей Іван Миколайчук фільмом “Білий птах з чорною ознакою”. Аудиторія Московського МКФ 1971 року аж ніяк не сподівалася такої сенсації від не дуже шанованої в імперській столиці кіностудії ім. О. Довженка. Однак цей факт — незаперечний, як і золота медаль цього кінофоруму.

Результат цього успіху не забарився — Юрію Ілленку надходить пропозиція зняти фільм за сценарієм Николи Вавича “Наперекір усьому” на “Фільмско студіо Титоград”. Ілленко приймає пропозицію і залишає майже в повному складі творчу групу, з якою працював у попередньому фільмі: оператор Вілен Калюта, художник Анатолій Мамонтов. Поруч з чорногорськими акторами знімаються українські — Лариса Кадочникова, Іван Миколайчук, Богдан Ступка, Василь Симчич, а також Лев Перфілов і Федір Панасенко. Фільм мав робочу назву “Червона гора” і частину зйомок провели у Криму, про що свідчить репортаж, вміщений в журналі “Новини кіноекрану”. Над ним працювали впродовж 1972 року.

У цьому фільмі, як написав Ілленко в “Уявному інтерв’ю”, Іван Миколайчук мав грати головну роль: “Готуємося до радянсько-югославського фільму, в якому Іван гратиме Владіку Петра І Петровича. А часу обмаль: Іван їде до Болгарії на зйомки до режисера Георгія Стоянова у фільмі “Третя від сонця”.

Та чорногорці воліли в цій ролі бачити свого актора, тож Іван зіграв тут невластиву йому роль — багатія Йоко, що не поспішає стати на бік народу в боротьбі за визволення країни від Османської імперії.

Події розгортаються наприкінці XVIII століття в Чорногорії, маленькій країні, розташованій у горах, де мало землі, придатної, щоб прогодувати людей. Люди тут хочуть зберегти свою православу віру. Їх потрібно об’єднати — і символом цього об’єднання стає собор, який будують за народні кошти. Є в чорногорців лідер — мудрий Петр І Петрович з династії Негошів, він збирає коштовності для спорудження храму, очолює військову боротьбу за визволення. Тобто головним героєм фільму є реальна історична особа — Петр І Петрович (1748–1830) — митрополит і правитель Чорногорії. Відома в історії країни очолювана ним битва 1796 року, коли шеститисячне чорногорське військо перемогло тридцятитисячне османське. Відтоді країна стала незалежною.

На жаль, незважаючи на цікаву основу, фахову знімальну групу та виразне середовище дії, фільм удачею не став, і головна причина, на наш погляд, у тому, що режисер не узгодив зміст картини з її формою, режисерським вирішенням. І з роками це стало ще очевидніше. Хоча у фільмі є світло, завдяки білому кольору скель, та шойно дія переходить в інтер’єри, переважають похмурі тони, непритаманні камері Вілена Калюти. Персонажів чимало і глядач елементарно не встигає збагнути, хто є хто. Вони не розкриті не тільки за браком екранного часу, а й через не до кінця осмислене постановником творче завдання.

Акторський талант Івана Миколайчука був невичерпний, це підтверджують його успішні ролі. Двічі він знімався в зарубіжних країнах. Ці дві ролі маловідомі, адже ні один, ні другий фільм в український прокат не потрапили. Один із них можна переглянути в інтернет-мережі. Інший, знятий у Болгарії, багатороків був недоступний, і лише зусиллями шанувальника Івана Миколайчука — перекладача і письменника Владислава Таранюка фільм “Третя від сонця” вдалося дістати в кіноархіві Болгарії — й зацікавлена аудиторія могла переглянути фільм в його синхронному перекладі українською.

Оскільки персонажі ледь окреслені, їхні дії психологічно не вмотивовані, в результаті на екрані — штучність. Очевидно, постановнику і його групі історія, за яку вони взялися, була чужою, тож такою вона залишилася і для глядача.

Фільм був показаний на кінофестивалі в місті Пула, але, як свідчив у розмові з автором цих рядків Сергій Лисецький, який був там серед гостей, реакція на нього була прохолодною, нагороди він не здобув, і після цього співпраця між кіностудіями Югославії та кіностудією ім. О. Довженка надовго припинилася.

Втім, польська дослідниця, авторка книжки “Повернення до коріння. Українське поетичне кіно” Йоанна Левицька знайшла подібність характеру цього фільму з фільмами українського поетичного кіно в контексті теми любові до рідної землі. Вона пише: “Українські умови існування змалював Юрій Ілленко у фільмі “Всупереч усьому”.

На моє запитання, чи може режисер створити художньо повноцінний твір на історичному матеріалі іншої країни, виходячи з фольклорних джерел її народу (на прикладі фільму “Наперекір усьому”), Юрій Ілленко відповів: “Ні, не може. Психологія, народна творчість, яка складається історично, у різних народів різна. Під час роботи над фільмом я жив у Югославії, активно вивчав фольклорні джерела, спілкувався з людьми, одне слово, прагнув збагнути характерні особливості народу, але вже під час зйомок я побачив: щось вислизає з рук. Незважаючи на те, що Чорногорія, на основі епосу якої ми ставили фільм, розташована недалеко від нас і належить до спорідненої з нами слов’янської групи народностей, у деяких фольклорних творах цього народу (наприклад, у “Пісні про юнака”) абсолютно відмінні від наших уявлення про моральні цінності”.

Іванові Миколайчуку тут грати особливо немає чого — Йоко переважно мовчить. Навіть його виразне обличчя не наповнює сенсу цієї мовчанки. Тому ситуація з цим персонажем не до кінця зрозуміла. Можна погодитися з Людмилою Лемешевою, що у фільмі актор “продемонстрував свою виразну здатність позбуватися раптово будь-якого джерела світла, будь-яких ознак життя. Все в ньому якось не виправдано важчає і застигає, погляд холодний або відсутній”. До речі, у своїх бесідах з журналістами, які після “Вавилона ХХ” аж до 1987 року цікавилися його акторськими роботами, про цю роль він не згадував.

Того самого, дуже плідного для Миколайчука 1972-го року, мала місце ще одна робота в зарубіжному кіно — в Болгарії. За мотивами твору болгарського письменника Павла Вежинова, режисер Георгій Стоянов, відштовхуючись від оповідання “Мій перший день”, ставить науково-фантастичний, філософсько-метафоричний фільм “Третя від Сонця” про первісне життя і життя високоцивілізоване. В час захоплення наукою і технічними можливостями режисер повертається до людини, до людства передовсім як до поняття духовно-культурного, вболіває за планету та її екологію. Фільм складається з трьох частин і в одній із них під назвою “Мій перший день” головний герой (Баяна) зіграв Іван Миколайчук.

Мотивацією цього вибору режисера був талант актора й, очевидно, його зовнішність, що органічно вписувалася в

будь-які історичні реалії, видаючи водночас людину вдумливу і добру. У фільмі події розгорталися в V столітті, куди, завдяки машині часу, потрапляла дівчина з часів майбутніх, тобто з суспільства технічно високорозвиненого, і цей розвиток дозволяв людям мандрувати в історичних часах.

Як налагоджувалися стосунки між обома головними персонажами — юнаком з сивої давнини і дівчиною-прибулицею, як реагувало язичницьке плем’я на Баяна та його кохану — все це повинно було дістати психологічне обґрунтування. Іван Миколайчук подає свого героя, що живе в гармонії з природою, як людину врівноважену, самозаглиблену, талановиту, актор передає його почуття до Лени (Добрінка

Іван Миколайчук, французька режисерка Еліан Сабате і актор Хараши (чоловік Еліан) під час роботи над сценарієм “Острів сліз”

Станкова) не зовнішньою експресією, а внутрішнім наповненням. Його очі особливо промовисті. Як і завжди, всепермагаюче кохання Миколайчук втілює невимушено.

Олександра Дивнич у рецензії на цей фільм звернула увагу на акторську роботу: “Іван Миколайчук — з тих акторів, яким під силу будь-яка роль, була б лише можливість творити. “Мій перший день” виявився однією з тих можливостей, що продемонструвала сильні професійні сторони актора, його духовність і глибокий внутрішній світ, яким він наділяє і своїх героїв”. З цим не можна не погодитися — без цієї особливості його таланту навряд чи міг він наповнювати глибокими сенсами своїх персонажів.

Цю картину вперше показали в Україні аж через 40 років після її виходу на екрани Болгарії, у листопаді 2012-го, в кіноклубі Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Вдруге — в Чернівцях під час відзначення 71 роковин Івана Миколайчука, втретє — в Будинку кіно в січні 2013 року.

Ще одною роботою Миколайчука у міжнародному вимірі є сценарій “Острів сліз”. Показовою є вже сама історія його

виникнення. Режисерка французького телебачення Еліан Сабате натрапила на повідомлення інформаційного агентства “Франс-прес”, що у віці 86 років у США померла українка Катерина Ясинчук. 55 років вона провела у психіатричній клініці і тільки після того, як там з’явилася санітарка-українка, стало зрозуміло, що Катерина не душевнохвора. Тоді ж з’ясувалося і її трагедія: висадившись разом з іншими емігрантами з корабля біля статуї Свободи, вона загубила свого маленького сина, але, не знаючи мови, нікому не могла пояснити, що трапилось. Еліан Сабате зацікавилася цією історією й захотіла зняти фільм. Через радянське посольство у Франції розшукала Івана Миколайчука, приїхала в Київ і попросила українського митця показати їй Західну Україну. Вони побували на Волині, звідки емігрувала у 1915 році Катерина Ясинчук. Потім кожен з них писав свою версію сценарію — і коли порівняли, Еліан визнала, що в Івана Миколайчука він кращий.

Героїня “Острова сліз” молодою подалась до Америки, і втратила не тільки рідний край, а й дитини, через що все її життя було знівечене. Сценарій — це низка чітко зафіксованих побутових картин з життя емігрантів різних національностей на величезному пароплаві, детальне зображення принизливих процедур, які мали пройти прибульці з Європи, перш, ніж ступити на сушу. На цьому тлі виразно постає трагічна історія 20-річної Катерини, яка, шойно ступивши на землю Америки, опинилася в стані шоку, не могла нічого пояснити, і саме через мовний бар’єр вона потрапляє в психіатричну лікарню. Миколайчук гостро відчував трагедію відірваності від рідної землі, а в цьому творі вона багатократно посилювалася: адже жінка змарнувала життя в ізоляції і в чужомовному середовищі. Жакіття того середовища автор змальовує з високим рівнем вірогідності, адже знав цей матеріал не з розповідей чи літератури — психіатричний заклад містився в його рідній Чорткові. “Острів сліз” — один з найтрагічніших сценаріїв Миколайчука.

Сабате і Миколайчук вже мали знімати спільний українсько-французький фільм, але не збулось — український співавтор був уже тяжко хворий, тому, на жаль, до реалізації цього задуму справа не дійшла. 1987 року Миколайчука не стало.

Ця спільна робота українця і французьки була надрукована у книзі Івана Миколайчука “Сценарії” (2008). З нагоди 75-річчя Івана Миколайчука за ініціативою Ольги Ямборко було оголошено конкурс на найкращі ілюстрації до його неопублікованих сценаріїв. Переможницею стала Єлизавета Попова і 2016 року побачила світ книжка: Еліан Сабате, Іван Миколайчук. “Острів сліз”, видана за підтримки меценатів, — за їхньою умовою книжку накладом 500 примірників дарували бібліотекам та шанувальникам Івана Миколайчука.

На початку 2021 року кінорежисер Олег Чорний звернувся до Любомира Госоєйка із запитанням про Еліан Сабате. Ось що той відповів:

“Доброго дня, пане Олеже! Продовжуючи нашу переписку про Миколайчука і сценарій Tabula Rasa, повідомляю вас, що минулого тижня я мав розмову з Еліан Сабате, з якою я познайомився два роки тому на Паризькому книжковому салоні. Наша тоді розмова про українське кіно спонукала її переробити свій залізний сценарій Острів сліз. В розмові вона підтвердила, що відзняті нею кадри на SUPER 8 міліметровій камері на Волині і в Карпатах, в яких фігурує Миколайчук, вона надіслала у 1985 р. до Держкіно. Тож стрічка Еліан Сабате — в Україні... Загляньте туди, куди треба (Центральний державний кінофотодоноархів України? СБУ?). Пересилаю копію цього листа пані Ларисі Брюховецькій. З повагою, Любомир”.

(Фрагмент нової книги Л. Брюховецької, яка незабаром вийде у світ і яку можна замовити в редакції журналу “Кіно-Театр”).

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Анастасії Мантач

Легенди Поліського краю

Український малий драматичний театр нещодавно звернувся до сучасної української драматургії. Дмитро Весельський поставив тут виставу “Пісні Полісся” за популярною п'єсою Людмили Тимошенко “П'ять пісень Полісся”.

За сюжетом молоді прогресивні містянки тимчасово полишають кав'ярню третьої хвили та “йдуть у народ” на пошуки скарбів декоративно-ужиткового мистецтва та власної ідентичності. Ця благородна мета приводить їх у глибочинь Полісся... Та чи повірять місцеві жителі та духи у “хароші намеріння” подорожніх? Цей край вміє боронити себе та випробувати чужинців на щирість.

У виставі розповідаються міські легенди та сільські історії, від яких холоне кров у жилах. Кожна з них – чорна сторінка літопису Поліського краю, але з кожної глядач може трохи більше дізнатися про самого себе.

– Можна сказати, що цю п'єсу я писала все своє життя, – розповіла драматургиня Людмила Тимошенко. – А історії, які лягли в її основу, почула ще в дитинстві від своєї бабусі.

Справа в тому, що мій тато був військовим і батьки жили в Північному Казахстані. Вони відправили мене до бабусі, яка мешкала в Житомирській області. У її хаті не було телевізора, а лише радіоточка, яка мало мене цікавила. Але до бабусі часто приходили її літні подруги, вони сиділи і пліткували. Слухала їхні розмови. Деякі історії часто повторювалися, напевне вони були резонансними в їхньому житті.

Пізніше я приїхала до бабусі вже з блокнотом і ручкою. У цьому блокноті були записані історії, які час від часу повторювалися. Я зачитала їх і попросила переповісти з якимись деталями. Бабусі можуть не пам'ятати, що вони сьогодні їли на сніданок, але добре пам'ятають, що було двадцять, тридцять чи навіть сорок років тому. Поїхала від бабусі з товстим списаним блокнотом.

Звісно, у процесі роботи над п'єсою я дещо змінювала. Деякі люди, про яких йдеться, або їхні діти живі, тому певним чином змінювала розвиток подій. Але в цілому перші чотири історії майже документальні. А п'ята історія про те, що сталося зі мною, коли я поїхала подорожувати Поліссям.

Під час подорожі ми заблукали і зайшли до магазину. Там була така собі головоха, образ якої потім я відтворила у п'єсі. Я подумала, що це жінка, яка не дасть себе зобидити, буде захи-

шатися до останнього. Вона не дала прямої відповіді на жодне наше запитання, а відповідала запитаннями на запитання. Мабуть, сюди часто приїжджають люди, які цікавляться речами, про які селяни не хочуть розповідати. Але історія закінчилася добре, нас нагодували, і ми поїхали.

З нами була одна дівчина, яка розповідала, які тут є корисні копальни і скільки ця земля має скарбів. І я вирішила вивести у п'ятій історії образи двох дівчат, які шукають ці скарби.

П'єсу “П'ять пісень Полісся” написала у 2020 році. За цей час вона встигла перемотати на багатьох драматургічних конкурсах в Україні та за кордоном, перекладена польською, німецькою та англійською мовами. В Україні вже є шість вистав за цим твором – у Львові, Рівному, Луцьку, Чернігові, Сумах, тепер і в Києві. Зараз готується сьома. Усі ці постановки відбулися з ініціативи самих театрів.

Актори Українського малого драматичного театру, аби відчути дух Полісся, вирішили здійснити подорож до цього краю, а я була їхнім гідом. Водила їх на базар, аби вони почули мову. Саме така мова звучить у моєму тексті. Возила їх у те село, де ми зустрічалися з головохою. Показувала їм різні таємничі місця, залишені

будинки, закинуту казарму, в якій відбуваються події четвертої пісні. Це було дуже цікаво.

Дмитро Весельський розповідав, що спершу не знав, як приєднати п'яту пісню до попередніх чотирьох, тому що вона ніби випадає з контексту. Перші чотири про безнадію, а п'ята все ж дарує людям надію. Врешті він вирішив провести цю п'яту пісню через всю виставу. Мені ця ідея сподобалася.

На репетиціях у Києві я не була, тому що в цей час працювала над проектом у Німеччині. Навіть не змогла приїхати на прем'єру, побувала на одному з наступних показів.

Моя бабуся жила на Житомирщині, а народилася на Чернігівщині. Вона мені розповідала і про свою юність. Я зв'язалася зі своїм дядьком, який досі мешкає у Чернігівській області, він дещо додав до бабусиних спогадів. І я написала нову п'єсу про минуле століття на Чернігівщині.

Вже у цьому році разом з німецькою командою ми придумали проект “Перелітні птахи”. Він присвячений українським підліткам, які після початку повномасштабного вторгнення знайшли притулок на землі Баден-Вюртемберг – Штутгарт і околиці міста. Це чотири хлопці і шість дівчат віком від 12 до 18 років. Вони розповіли мені свої історії, як там опинилися, як відбувалася адаптація, як навчаються в школі, що пережили, яким бачать своє майбутнє. Ці історії перекладуть німецькою мовою і запишуть в озвучці українською та німецькою. Українську версію озвучуватимуть самі підлітки, а німецьку – актори й акторки Штутгартського театру Schauspiel Stuttgart. Кожен слухач зможе прийти, обрати собі історію, послухати й багато чого зрозуміти про підлітків, які мешкають біля них.

– Я давній шанувальник творчості Людмили Тимошенко, – сказав режисер-постановник, художній керівник Українського малого драматичного театру Дмитро Весельський. – П'єса “П'ять пісень Полісся” далеко не перший текст Людмили з яким я знайомий. Свого часу розглядав до постановки її твір “Дурний Микола”. Про цю п'єсу почув на “Тижні актуальної драми”. Тоді у читанні п'єс брали участь і актори нашого театру. Саме там вперше відкрив для себе цю драматургиню, а потім прочитав і всі інші тексти Людмили.

А з п'єсою “П'ять пісень Полісся” познайомився приблизно два роки тому. Тут мені сподобалося кілька речей. Перше – це жива мова. Текст написаний з відчуттям того, як люди спілкуються, які слова вони вживають. Ця мова органічна, життєва, а ще вона різна у персонажів кожної з цих п'яти пісень.

До того ж цікава структура цих історій, які начебто не поєднані якоюсь єдиною наскрізною проблематикою. Але було цікаво зрозуміти, що ж їх насправді об'єднує. У кожній з цих історій жорсткий, похмурий, можливо, навіть кримінальний сюжет, що нетипово для сучасної української драматургії. Я б назвав їх легендами-страшилками. В інших українських авторів ви такого не побачите. У кожній історії є своє зерно, своя родзинка звучання атмосфери і це дуже добре передано текстом.

Прекрасною була наша поїздка в ті краї. Ми оцінили гостинність українського Полісся. Нас щиро і відкрито приймали місцеві жителі, допомагали нам збирати матеріал. Ми наслухалися мови, якою говорять люди в цьому регіоні. У нас актори з усієї України, а з Полісся немає нікого. Тож почути мову було одним з головних завдань.

Нам пощастило, адже ми зустріли людей, які є прототипами персонажів п'єси. А деякі з історій почули ще раз. Місцеві жителі знають ці історії і розповідають їх дещо інакше. У кожного своя версія.

А Людмила і не претендує на стовідсоткову відповідність. Це її

літературна інтерпретація. Також ми подивилися на локації, перейняли атмосферу. Це дозволило акторам краще зрозуміти історію. Крім цього, ми записали багато відеоматеріалу, який використали у виставі, так само як реквізит, що привезли з собою, до Києва.

Перші читки відбулися наприкінці минулого театрального сезону. Прем'єру зіграли в листопаді.

Це далеко не перша вистава нашого театру, яку зробили під час повномасштабної війни.

У нашому театрі не так багато акторів, тому кожен із них грає у виставі по кілька персонажів. Майже щодня виходять на сцену Юрій Кулініч, Сергій Радченко, Христина Дейлик, Марія Моторна, Лариса Шелоумова, Марія Чуприненко. А для Ігоря Чебана це дебют у нашому театрі.

Сценографія проста. Використовуємо відеоряд, який допомагає у конфлікті з умовно живим планом. На цьому відеоряді досить кліпово проводяться паралелі з тим, що відбувається на сцені. На екранах відбувається умовний тік-ток, який приносять у світ Полісся дві героїні. Вони приїжджають з Києва, аби дослідити новий для себе світ. Хоча насправді у дівчат зовсім інша мотивація. Вони їдуть сюди з егоїстичних, меркантильних міркувань. Привозять із собою кліпове мислення і свою поверховість. Тому їх постійно супроводжує цей відеоряд.

Костюми зробила Христина Корабельнікова. Ми бачимо їхню еволюцію в різних історіях, у різні роки ХХ століття. Ця еволюція простежується в кольоровій гамі і окремих елементах.

Пластика у виставі смішна, дещо пародійна. Це також тік-ток елементи. Ми надихалися деякими трендами з мереж, що певним чином відображають світогляд наших героїнь, які приїжджають до Полісся.

Під час творчого процесу ми були в діалозі з Людмилою. Я з повагою ставився до її тексту, не ламав його. Але були певні режисерські ходи, які дещо вплинули на структуру.

Наступну свою виставу ставитиму в іншому місті. Це буде перший за багато років досвід роботи без команди Українського малого драматичного театру. А в рідному театрі цього сезону готується ще одна нова вистава, яку ставитиме наш актор Юрій Кулініч.

До Опішні – по барвисте “золото” місцевих майстрів

Жанна НЕВКРИТА,
інформаційна служба
Національного музею гончарства

Опішнянська кераміка – феномен народного мистецтва України, що захоплює світ рукотворною красою й талантом майстрів.

Яскравою ознакою глиняних виробів Опішні, яка сьогодні безпомилково вирізняє їх з-поміж інших гончарних осередків, є мальовка. Її “сучасному” вигляду – понад століття. Традиція такого декорування бере початок зі зламів XIX–XX ст.

Як зазначає дослідниця опішнянського гончарства, мистецтвознавиця Олена Клименко, “орнаментика українського стилю ґрунтувалася на використанні мотивів вітчизняного бароко. Її розробляли художники для оздоблення архітектури, а також для запровадження в декор виробів народних майстрів, зокрема опішнянських гончарів”. Саме

тоді майстри Опішні “бароковим орнаментом почали оздоблювати вироби з підполив'яним контурним малюванням”.

Основу опішнянської мальовки складають елементи, стилізовані за мотивами природи: гілочки з квітами, бутонами, виноградом і ягодами, доповнені листям, завитками, колосками, лапками тощо. Самобутне світосприйняття місцевих майстринь наповнило традицію оригінальними образами рослин, птахів, риб. У багатстві сюжетів і соковитих орнаментальних композиціях відчувається розмай простору, гармонія зелені й живої природи.

Спадщина талановитих мальовальниць Опішні ХХ ст. представлена в колекції Національного музею гончарства на унікальній виставі “Опішнянська мальовка як ідентифікаційний код нації”. У загальній експозиції подано 33 ескізи гончарних орнаментів Наталі Оначко (1900–1988), Явдохи По-

шивайло (1910–1994), Зінаїди Линник (1911–1990), Мотрони Назарчук (1911–2008), Раїси Ширай (1941 р. н.), Наталі Городянин (1953 р. н.), Любові Кальної (1954 р. н.). Майстрині віддали улюбленій справі десятки років.

Особливою красою наповнені орнаменти, що вже розквітли на глиняних виробах. Барвисте “опішнянське золото” відкривається пошівувачам в експозиційних просторах музею-садиби Опішні. Розкішна збірка мальованого посуду ХХ століття перебуває в Меморіальному музеї-садибі гончарської родини Пошивайлів.

Прекрасну колекцію мальованого посуду Опішні 1970–1990-х рр. пропонує до огляду Меморіальний музей-садиба філософа й колекціонера опішнянської кераміки Леоніда Смержа.

Враження від опішнянської кераміки були б неповними без відвідин Меморіального музею-

Опішнянська кераміка в експозиції Меморіального музею-садиби гончарської родини Пошивайлів. Фото Тараса Пошивайла

садиби гончарки Олександри Селюченко та Музею малобудівчанського гончарства (Етносела “Гончарія”).

Майстри Національного музею гончарства натхненно продовжують традиції місцевого ремесла.

Якщо ви давно мрієте наповнити свій повсякденний простір чимось унікальним, красивим і справді українським – завітайте до Опішні, візьміть до рук опішнянську кераміку – і вона залишиться у вашому серці назавжди...

“Балет – симбіоз мистецтв. Хореографія, оформлення, музика – все це необхідно для того, щоб була повна яскрава картина”.

Краса й любов переможуть!

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото із сайту театру

Про те, як створювалася ця вистава, розповіла головний балетмейстер театру, народна артистка України **Тетяна Боровик**:

– Мене запросив до себе директор – художній керівник нашого театру Петро Федорович Качанов і запропонував прослухати музику. Я була вражена її надзвичайною красою. Виявилось, що це музика з балету Анатолія Кос-Анатольського “Сойчине крило”, написаного за однойменною новелою Івана Франка.

Соромно сказати, але я не знала цього твору. Тож повернулася додому й одразу прочитала новелу Івана Франка. Я подумала, наскільки це прекрасна тема для балету.

На художній раді театру було одностайно підтримано ідею про постановку. Постало питання про те, хто ж ставитиме виставу. Я давно мріяла, щоб на нашій сцені якусь виставу поставив чудовий балетмейстер Георгій Ковтун. Це відомий український хореограф, який з 1989 по 1996 роки був головним балетмейстером нашого театру, поставив тут близько 30 балетних вистав. Згодом Георгій Ковтун ставив у Харкові, Одесі, за кордоном, був вільним художником. Зараз він працює в Казахстані за контрактом як викладач, навчає мистецтва балетмейстера. Знала, що він дуже хотів щось поставити в нашому театрі. І от зорі на небі зійшлися. Я зателефонувала і повідомила, що у нас є чудова ідея і ми хочемо, аби ця вистава з'явилася до Різдва. Георгій Анатолійович погодився, узгодили терміни – і він приїхав.

Балет “Сойчине крило” був написаний Кос-Анатольським у 1956 році і того ж року вперше поставлений на сцені Львівського оперного театру. Сценічна історія його дуже коротка – лише два роки.

Через 67 років ми почали роботу над виставою, ніби з чистого аркуша. На підготовку балету бу-

Нещодавньою прем'єрою Київської опери (Київського академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва) став балет “Сойчине крило” на музику Анатолія Кос-Анатольського в постановці Георгія Ковтуна.

ло обмалювали часу. Потрібно було відібрати музичний матеріал, створити декорації, зробити величезну кількість костюмів. Спочатку ми дещо сумнівалися, чи встигнемо. Почали роботу 11 жовтня, а вже 23 грудня відбулася прем'єра повноцінної вистави на дві дії, насиченої хореографічним текстом і різними трюками. В усіх було велике бажання і, дякувати Богу, все вийшло!

До початку постановки в балетній залі Георгій Ковтун провів значну підготовчу роботу. Хореограф не скористався старим лібрето, а створив власне, актуальне. Нове лібрето вимагало і нової музичної редакції. Відповідно до цього лібрето Георгій Ковтун разом із диригентом-постановником вистави Василем Василенком створили нову музичну редакцію. Таким чином, замість чотирьох дій (які були в партитурі композитора і у виставі 1956 року) наша вистава має дві, де сценічне дійство роз-

гортається дуже динамічно.

У балеті залишили основну канву новели Івана Франка. Трохи змінили розвиток дії, випали деякі персонажі. Хореограф використовує різноманітну мозаїку танцювальних стилів, які органічно поєднуються в одне ціле – драматично насичене полотно. Він застосовує різноманітні балетні прийоми, що допомагають створити образи головних героїв, охарактеризувати тогочасну епоху в масових сценах кордебалету.

У виставі багато яскравих картин. Уже з перших тактів глядачі поринають у дивовижну танцювальну феєрію святкування Різдва в Україні, відчувають магію радісного настрою святкового натовпу. Подібна сцена розгортається і наприкінці балету, коли героїня повертається до рідного краю. Цим двом сценам протистоїть картина пияцтва і розпусної гульни “У Купця”, куди доля заносить Манюсю. Георгій

Ковтун дуже виразно вказує на відмінність традицій у святкуваннях українців та російського люду, що свідчить про їхній менталітет. Думаю, у глядачів є нагода порівняти.

Роль головної героїні Манюся виконують три балерини – Оксана Бондаренко, Яна Губанова та Анастасія Романицька. Кожна трактує цей образ, пропускаючи крізь себе, через своє ставлення до тих чи інших обставин. Вони різні, і це мені подобається. Кожну виставу ти дивишся, як нову. Дівчата технічні, виразні. Коли готували виставу, балерини сильно стомлювалися, бо репетиції були виснажливі як фізично, так і емоційно.

Балет – симбіоз мистецтв. Хореографія, оформлення, музика – все це необхідно для того,

щоб була повна яскрава картина. Якщо випаде щось – буде провал. Успіх “Сойчиного крила” полягає саме в тому, що тут музика, хореографія, сценографія, костюми та виконання органічно поєднуються, слугуючи розкриттю змісту. На мою думку, все вдало поєдналося.

Сценографію робив відомий театральний художник Андрій Злобін. Він швидко намалював ескізи декорацій. Спостерігав і керував процесом їхнього виготовлення, хоча сам у цей час працював за кордоном. А втілював їх львівський художник Ярослав Бринь.

Костюми створював Дмитро Курята. Київська опера вже зробила з ним кілька вистав. Він має гарний смак, скрупульозний у виконанні. Кожну деталь робить саме так, як бачить. Костюми у виставі вийшли напрочуд елегантні. У містян і селян вони яскраві і водночас стильні, кожен зі своєю родзинкою.

Сподіваюсь, що цей балет стане візитівкою нашого театру. Моя мрія – показати виставу за межами Київської опери. Хочу, аби її побачив світ. Тут надзвичайно красива музика та хореографія. А фінал дає віру в те, що краса й любов переможуть у цьому світі. Це так потрібно нашим глядачам у складний воєнний час.

Я надзвичайно рада, що в нашому театрі з'явилася така яскрава вистава на музику українського композитора. Ми прагнемо розвивати і популяризувати нашу українську музичну культуру. Сподіваємось, що будуть нові цікаві поповнення репертуару Київської опери українськими творами.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Орищенко Анатолій Михайлович – 500 грн.
2. Фещенко Олена Василівна – 1000 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.